

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

1980-2002 YILLARI ARASI TÜRKİYE FOLKLOR
POLİTİKASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
CÜNEYT DİNLER

TEZ YÖNETİCİSİ
DOÇ. DR. KÜRŞAT ÖNCÜL

KARS-2014

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Cüneyt DİNLER'e ait "1980-2002 Yılları Arası Türkiye Folklor Politikası" konulu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oy çokluğu/ oy birliği ile kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesinin Unvanı, Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Jülide Akyüz ORAT

Doç. Dr. Kürşat ÖNCÜL

Yrd. Doç. Dr. Adem BALKAYA

İmza

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../20.. tarih ve ...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

UYGUNDUR

...../...../.....

Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “1980 ve 2002 Yılları Arası Türkiye Folklor Politikası” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15/07/2014

Cüneyt DİNLER

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR.....	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. CUMHURİYETİN İLANINDAN 1980 YILINA KADAR TÜRKİYE'DE UYGULANAN FOLKLOR POLİTİKASI	1
1.1. HALKEVLERİ.....	1
1.1.1. Kuruluşu.....	1
1.1.2. Amaçları.....	2
1.1.3. Şubeleri.....	3
1.1.3.1. Dil Edebiyat ve Tarih Şubeleri.....	3
1.1.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi.....	4
1.1.3.3. Temsil Şubesi.....	4
1.1.3.4. Spor Şubesi.....	5
1.1.3.5. Sosyal Yardım Şubesi.....	6
1.1.3.6. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi.....	6

1.1.3.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi.....	6
1.1.3.8. Köycülük Şubesi.....	7
1.1.3.9. Müzecilik ve Sergi Kolları.....	7
1.1.4. Halkevlerinin Kapatılması ve Tekrar Açılması.....	8
1.1.4.1. Halkevlerinin Kapatılması.....	8
1.1.4.2. Halkevlerinin Tekrar Açılması.....	8
1.1.5. Halkodaları.....	9
1.1.6. Halkevlerinin Türk Toplumuna Üzerindeki Etkileri.....	9
1.1.7. Halkevlerinde Folklor Çalışmaları.....	10
1.2. Türk Halk Bilgisi Derneği.....	11
1.3. Köy Enstitüleri.....	11
1.4. 27 Mayıs 1960 Darbesi ve 1960'larda Folklor Çalışmaları	12
1.4.1. 27 Mayıs 1960 Darbesi.....	12
1.4.2. 1960'larda Folklor Çalışmaları	14
1.5. Aydınlar Ocağı.....	14
1.6. Türk Ocakları.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

2. 1980 SONRASI TÜRKİYE'DE FOLKLOR HAREKETLERİ	18
2.1. 12 Eylül 1980 Darbesi.....	18

2.2. Folklor ve Kùltür.....	19
2.3. Milli Kùltür Raporu.....	21
2.3.1. Kùltür Politikasının Temel İlkeleri.....	22
2.3.2. Milli Kùltür Politikasının Ana Hedefleri.....	23
2.3.3. Kùltür ve Dil politikası.....	23
2.3.3.1. Dil Alanında Alınması Gereken Tedbirler....	23
2.3.3.2. Dilin Korunması İçin Yapılacaklar.....	24
2.3.3.3. Yayma ve Geliştirme Adına Yapılacaklar.....	24
2.3.4. Kùltür ve Edebiyat İle İlgili Politikalar.....	25
2.3.5. Musiki Alanı İle İlgili Politikalar.....	26
2.3.6. Türk Temaşa Kùltürü İle İlgili Politikalar.....	26
2.3.7. Halk Bilgisi İle İlgili Politikalar.....	27
2.3.7.1. Halk Bilgisi Konusunda Yapılacak Temel Hizmetler.....	29
2.3.7.1.1. Derleme.....	29
2.3.7.1.2. Arşiv Dokümantasyon.....	29
2.3.7.1.3. Tanıtım ve Yayma.....	30
2.3.8. Çocuklara Yönelik Yayın Politikası.....	30
2.3.9. TRT Yayın Politikası.....	31
2.3.10. Milli Kùltürün Yurt Dışında Tanıtılması.....	32
2.3.11. Tarih Alanında Yapılan Politikalar.....	32

2.3.12. Din ve Ahlak İle İlgili Politikalar.....	33
2.3.12.1. Din ve Ahlak Açısından Aile ve Çocuk Eğitimi.....	34
2.4. Ders Kitaplarında Meydana Gelen Değişiklikler.....	34
2.4.1 Felsefe Ders Kitabı.....	35
2.4.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı.....	36
2.4.3. Biyoloji Ders Kitabı.....	38
2.4.4. Tarih, Sosyal Bilgiler ve Coğrafya Ders Kitapları.....	39
2.4.5. Türkçe ve Edebiyat Kitapları.....	40
2.5. Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurulunda Görüşülen Rapor.....	41
2.6. Milliyetçiler Kurultayı Bildirisi.....	43
2.6.1. Dini Hayat Komisyonu Raporundan.....	44
2.6.2. Kültür Komisyonu Sonuç Raporundan.....	44
2.6.3. Eğitim Komisyonu Raporundan.....	45
SONUÇ.....	46
KAYNAKÇA.....	49
ÖZGEÇMİŞ.....	53

ÖZET

19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan folklor hakkında birçok tanım yapılmış olup genel olarak folk (halk) ve lore (bilgi) kelimelerinin birleşmesinden oluşan halkbilgisi, halkbilimi terimleri kabul görmüştür. Folklorun dünyada 19. yüzyılda cereyan eden milliyetçilik akımı ile paralellik gösterdiği dikkat çekmektedir. Folklor, oluşum süreçlerinde devletlerin milliyetçi söylemlerine etki etmeye başlamıştır. Bu da folklor biliminin toplumların yeniden oluşturulması sürecinde etkili olmasına ve ülkelerin folklor alanında bir politika yürütmelerine olanak sağlamıştır.

İlk olarak Grimm Kardeşler'in derleyip yayınladıkları masallarla başlayan folklor bilimi daha sonraki zamanlarda ülkelerin millileşmeleri için yürütülen politikada kendine yer bulmuştur. Bu anlamda folklor ürünleri milletlere özgü ürünler olmasından dolayı milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında etkili olmuştur.

Türkiye'de doğrudan bir folklor politikası yürütülmesi de kültür ve eğitim politikası içinde, kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir. Türkiye'nin kuruluşundan itibaren yapılan inkılapların ve getirilen cumhuriyet rejiminin halka benimsetilmesi ve bu anlamda milli birliğin sağlanması için ilk yıllarda 1912'de kurulan Türk Ocakları faaliyet göstermiştir. Folklor alanında doğrudan ve dolaylı olarak sonraki yıllarda 1970'lere kadar yapılan çalışmalar Halkevleri ve Halkodaları, Köy Enstitüleri, Türk Halk Bilgisi Derneği tarafından yürütülmüştür.

1970'ten sonra Aydınlar Ocağı toplumun yapılandırılmasında etkili olmuştur. 12 Eylül darbesiyle de yeni bir toplum oluşturulması çabası başlamıştır. Aydınlar Ocağı tarafından ortaya atılan "Türk İslam Sentezi" savı ülke politikasının her alanında hissedilmiştir. Dindar bir Türk milliyetçisi nesli yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda çalışmamızda 1980 ve 2002 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye'de uygulanan folklor politikası ele alınacaktır. Çalışmanın birinci bölümünde ülkenin kuruluşundan 12 Eylül darbesine kadar olan dönemde bu politikayı üstlenmiş kurum ve oluşumların folklor politikasına etkide bulunduğu yönleri açıklanacaktır. İkinci bölümde ise 1980'den sonra bir değişim ve dönüşüm

sürecine giren Türkiye'nin bu değişim ve dönüşüm sürecinde folklor politik anlamda uyguladığı müdahalelerden, folklor politikasının hangi alanlarda yürütüldüğünden bahsedildikten sonra topluma ne şekilde yansıdığına dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Folklor Politikası, Halk Edebiyatı, Folklor, Politika, Kültür

ABSTRACT

Emerged at the end of the 19th century ,many definitions made about folklore and in general the halkbilgi or folklore terms has been accepted which resulting from the combination of the words of (public) and lore (information). Folklore paralleled with the nationalist movements that occur as noteworthy in the world in the 19th century. Folklore, in the process of formation of the state began to influence nationalist rhetoric. This has been effective in the process of re-creation of the folklore science and allowed the countries to execute a new policy in folklore .

First, the science of folklore started with fairy tale which Grimm Brothers compiled and published, in later times it has found its place in politicswhich was carried out for the nationalization of the country .In this sense, folklore products due to being the nation-specific products have been effective in ensuring national unity and solidarity.

In Turkey,altouhg a folklore policy is not carried out throughly,it is carried out in the cultural and educational policies by institutions and organizations. in the early years of 1912, Turkish quarries were active to adopt the people to the reforms done since the establishment of Turkey and in this sense to ensure national unity. Directly and indirectly folklore studies which were done up to 1970 were carried out by halkoda community centers, village institutes and associations of the Turkish public information.

Intellectuals has been instrumental in the construction of society after 1970. With the Sept. 12 coup ,efforts began to create a new society. The "Turkish-Islamic Synthesis" argument has been felt in all areas of national policy posed by Intellectuals. Cultivating a pious generation of Turkish nationalists was aimed.

In this direction ,folklore policy applied in the period covering 1980 and 2002 in Turkey will be discussed in our work. In the first section, how institutions that owned this policy in the period from the establishmet of the country until the September 12 coup effected the folklor policy will be explained .In the second part, after mentioning Turkey's entering a change and transformation process after 1980

and what interventions it imposed for this change and transformation in the process of folklore politically and in which areas folklore policy is carried out , the attention will be drawn to how it reflected in society .

Key Words: Folklore Policy, Folk Literature, Folklore, Policy, culture

ÖNSÖZ

Bu çalışmamız 1980 ve 2002 yılları arası Türkiye’de uygulanan folklor politikasını kapsamaktadır. Cumhuriyetin ilanından 1980 yılına kadar folklor politikası Türk Ocağı, Halkevleri, Köy Enstitüleri ve çeşitli dernek ve kuruluşlar aracılığıyla; 1980’den sonra ise devletin çeşitli kurumlarıyla kültür ve eğitim politikası kapsamında yürütülmüştür.

Cumhuriyetin ilanından sonra halkın eğitilmesi ve milli birlik ve beraberliğin sağlanması adına 1931 yılına kadar Türk Ocaklarında; bu tarihten sonra da özellikle Halkevleri’nde çeşitli alanlarda faaliyetler yürütülmüştür. Toplumun her alanda geliştirilmesi hedeflenmiştir.

1980’den sonra ihtilalla başlayan süreç toplumun yeniden yapılandırıldığı dönem olmuştur. Bu dönemde özellikle Aydınlar Ocağı’nın ileri sürdüğü Türk İslam Sentezi savı devletin resmi ideolojisi halini almış ve toplum bu doğrultuda yeniden yapılandırılmaya çalışılmıştır. Milliyetçi ve İslamcı söylemler her yerde kullanılmaya başlanmıştır. Sinemadan tiyatroya, ders kitaplarından edebi yayınlara değin toplumu ilgilendiren her alana yapılan müdahalelerle amaç dindar bir Türk milliyetçisi nesli yetiştirmek olmuştur. Bu bağlamda özellikle din alanına önem verilmiş, din eğitiminin zorunlu hale getirilmesi gibi çeşitli düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Dindar bir Türk milliyetçisi nesli yetiştirmek, ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal bunalımdan kurtulmasının ve Atatürk’ün hedef gösterdiği çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşılmasının tek yolu olarak görülmüştür. Bu da eğitim ve kültür politikasına bağlı olarak folklor politikasına yön vermiştir. Tüm bu müdahaleler 1980 sonrası ilk yıllarda bariz olarak görülmüş, 2000’li yıllara kadar da ciddi manada bir değişme olmadan devam etmiştir. Başa gelen yönetimler uygulanan bu politikaya köklü bir müdahalede bulunmamıştır. Çalışmamız 1980 öncesi ve sonrası bir kıyaslamadan ziyade 1980-2002 yılları arasında yürütülen folklor politikalarını kapsamakla beraber yer yer doğrudan ve dolaylı olarak kıyaslamalar da yapılmıştır. Ayrıca çalışmamızı 2002 yılı ile sınırlandırmış olmamız; 2002 yılının halen devam eden bir sürecin başlangıcı olmasından süreç hakkında yorumda bulunmamak adına yapılmıştır.

Bu çalışmamda bana olan guvenini her zaman hissettiren, yol gostericim, değerli hocam Doç. Dr. Kurşat NCUL'e saygılarımı sunar, teşekkuru borç bilirim. Ayrıca benden hiçbir kitabını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. İkrım ÇINAR'a da teşekkürlerimi sunuyorum. Bugünlere gelmemde emeği olan bütün öğretmenlerime teşekkür ediyorum. Son olarak maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen değerli ağabeyim Vargın DİNLER'e, tez hazırlama sürecinde benden yardım ve desteklerini esirgemeyen çok sevdiğim arkadaşım Tuğba HAMAMCI'ya ve verdikleri destek ile beni motive eden bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Kars 2014

Cüneyt DİNLER

KISALTMALAR

SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
DP	: Demokrat Parti
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ODTÜ	: Orta Doğu teknik Üniversitesi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
ANAP	: Anavata Partisi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
CHPHÖ	: Cumhuriyet Halk Partisi Halkevleri Öğreneği

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

1. CUMHURİYETİN İLANINDAN 1980 YILINA KADAR TÜRKİYE'DE UYGULANAN FOLKLOR POLİTİKASI

1.1. HALKEVLERİ

1.1.1. Kuruluşu

Halkevleri, kazanılmış milli mücadele sonrasında ulusal birliğin gelişmesine, yayılmasına hız vermek, Atatürk ilke ve inkılâplarını yurt geneline yaymak, halkı bu konuda bilinçlendirmek, sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak amacıyla kurulmuştur.

Cumhuriyet reformlarının hayata geçirilmesi kültürün millileştirilip halka benimsetilmesi sürecinde Türk Ocakları'nın yetersiz olduğu düşüncesi ve daha iyi denetlenebilir bir kurumsal yapının oluşturulması düşüncesi Halkevlerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır¹.

Halkevleri toplumu yeniden inşa etmek, Türk halkını çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmak için yapılan inkılâpların yerleşmesini sağlamak amacıyla ilk olarak 14 merkezde kurulmuştur.

Halkevlerinde Atatürkçülük ülküsüne, ilke ve inkılâplarına ters düşecek hiçbir felsefi düşünceye, ideolojiye, politik inanca ve doktrine yer verilmezdi². Halkevlerinin siyasetle hiçbir ilgisi olmadığı gibi partiye de bağlanamazdı³.

1951 yılına kadar ki süreçte 478 halkevi ve bunlara bağlı olarak 4332 halkodası açılmış, Türk milletinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Halkevleri Türk kültür ve sanat değerlerini Atatürk'ün çizdiği yolda yaşatmaya çalışmıştır.

---

¹ Arzu Öztürkmen, Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 71.

² Adem Kara, Halkevleri, 24 Saat Yayıncılık, Ankara 2006, s.22.

³ Halkevleri Genel Merkezi, Halkevleri Tüzüğü, 1988, s. 1.

1.1.2.Amaçları

Cumhuriyet'in ilanından sonra inkılâplarla birlikte yeni bir toplum oluşturmak ve ortaya çıkan önemli değişimleri halka benimsetmek için halkın eğitime ihtiyacı olduğu hissedilmiş ve halk eğitimi alanında reform yapılması gereği düşünülmüştü⁴.

Yeni cumhuriyette halk eğitiminin eksikliğini gidermek, inkılâpları geniş halk kitlelerine tam olarak ve zamanında ulaştırmak ve aydınlar ile halk arasındaki boşluğu doldurulabilmek için yeni ve dinamik bir kurumun ve örgütlenmenin oluşturulması gerekmektedir⁵.

Halkevleri hangi düşünceye mensup olursa olsun herkesi bir araya getirerek birleştirip bütünleştirecek ve tanıştıracak eğitim yuvaları olarak düşünülmüştür. Amacı, milleti bilinçli, birbirini anlayan, birbirine sevgi ve saygı duyan, ulusal ideale bağlı bir topluluk haline getirmekle beraber yapılan Türk devrimlerinin halk arasında yayılmasını, halk tarafından benimsenmesini sağlamaya çalışmaktır⁶.

Halkevlerinin kurulmasındaki amacı Atatürk şöyle ifade etmiştir: “*Gençlik istikbalin ışığıdır. Gençlik, mütemediyen gelişen ve yetiştiren bir çalışmanın içinde yaşamalıdır. Millet şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven ideale bağlı bir halk kitleleri şeklinde teşkilatlandırılmalıdır. En kuvvetli ders vasıtalarına, en yetişkin muallim ordularına malik olmak kâfi değildir. Halkı yetiştirmek için ayrıca bir halk mesaisinin tanzimini ihmal etmeyeceğiz. Silah kuvvetinden her türlü cebir ve meslek kuvvetinden daha müessir olan fikir kuvvetidir. Milletimizi bu sahada yetiştireceğiz. Bunu halkevleri yapacaktır*”⁷.

Milliyetçilik ideolojisinin işleneceği halkevlerinde yüzyılların birikimi olan ulusal değerler ortaya çıkarılıp değerlendirilecek ve bu değerler insanlarda ulusal birlik duygusunun oluşmasını sağlayacaktı.⁸

Asıl kuruluş amacı SCF sonucunda ortaya çıkan yöneticilerle halk arasındaki kopukluğu gidererek CHF'nin ideolojisini geliştirerek halka öğretmektir.

---

⁴ İsmail Özer, Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, s. 139.

⁵ Harun Akçam, Halk Kültürünün Yeniden İnşasında Denizli Halkevleri ve İnanç Dergisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2012, s. 14.

⁶ Adem Kara, Halkevleri, s. 30.

⁷ Neşet Öğren, “Halkevlerinin Gerçekleri”, Halkevleri Dergisi, Sayı: 26, Ankara 1968, s. 19

⁸ Ayşe Gülçin Manka, Halkla İlişkilerin İdeoloji Aşılama İşlevi “Örnek Olay: Halkevleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1997, s. 57.

Halkevleri eski döneme ait kalıntıları kaldırarak yenilerini ortaya çıkarmak, halka yeniliği ve devrimi götürerek çağdaşlaşmayı sağlamak, belirli bir Türk ülküsü yaratmak ve kültürel bütünlüğü sağlamak gibi amaçları vazife edinmiştir⁹.

Yapısal açıdan bakıldığında yarı resmi, uygulama açısından bakıldığında bugünkü sivil toplum örgütlerine benzeyen Halkevleri birçok aydının halkla buluştuğu bir merkez olarak da görev yapmıştır.

1.1.3.Şubeleri

Halkevleri, belirlenen hedefleri yerine getirebilmesi, en randımanlı şekilde şartlardan istifade edebilmesi ve halkın ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda faaliyetlerini sürdürebilmesi için dokuz şubeye ayrılmıştır.

1.1.3.1. Dil Edebiyat ve Tarih Şubeleri

Atatürk'ün üzerinde durduğu iki kültür davası vardır. Dil ve tarih. Dili işlemek edebiyatla mümkündür. Tarih ve dil birliği ise milli birlik ve beraberliği destekler.

Bu şubenin en büyük amacı; Türk Tarih Kurumu'nun inceleme sahasına aldığı, derinleştirdiği, yaydığı tarihimize yeni bir delil ve malzeme toplayıcı daha katmak, milletimizin eskiliğini ve büyüklüğünü tanımak ve tanıtmaktır¹⁰.

Ayrıca bulunduğu yerin genel bilgisini arttıracak, cumhuriyet, inkılâp ve ilkelerinin kökleşmesini sağlayacak, vatan sevgisini arttıracak konuşmalar, konferanslar, törenler hazırlamak; bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan fakat halk arasında yaşayan Türk diline ait kelimeleri, atasözlerini, milli masalları araştırıp toplamak; Türk gelenek ve göreneklerini incelemek; dergi çıkarmak veya çıkan dergi ve gazetelerde yukarıda belirtilen amaçlara yönelik yazılar yazmaktır¹¹.

Bu doğrultuda Türk milletine özgü kültür yaratmaları, gelenekleri, töreleri, sözlü edebi ürünleri derleyerek milli bilinci geliştirme yolunda çalışmalar yapmaktır.

---

⁹ Şerafettin Zeyrek, Türkiye'de Halkevleri ve Halk Odaları, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 16.

¹⁰ Adem Kara, Halkevleri, s. 77.

¹¹ Kenan Ongun, Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, s. 57.

Dil Edebiyat ve Tarih şubesi folklor derlemelerinin yapılması konusunda önem arz eden bir şubedir. Derlenen ürünlerin büyük bir bölümü Halkevleri dergilerinde yayınlanmıştır. Diğer kısımlar ise arşivlenmiştir¹².

1.1.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Şubenin amacı Türk milletinin çiftçi millet, asker millet olduğu kadar sanatkâr millet olduğunu da ortaya çıkarmaktır¹³.

Müzik, resim, heykelticilik, mimarlık gibi alanlarla tezyini sanatındaki profesyonel ve amatörleri bir araya toplayan, gençlerin kapasitelerinin gelişmesine yardımcı olan bir şubedir. Halkta güzel sanatlara olan ilgiyi artırmak için kurulmuştur. Bütün halkın ulusal marşları ve şarkıları öğrenmesine yardımcı olarak bunların milli bayramlarda beraber söylenmesini sağlamak gibi görevler üstlenmiştir. Halkevlerinin bu şubesinde resim, mimari, heykeltıraşlık alanlarında halkın ilgi ve kabiliyetlerinin olmasına karşın, öğretecek öğreticileri olmadığı için verim alınamamıştır¹⁴.

Şubenin müzik kolu ise halkın sesinin, sözünün ve oyunlarının; milli bilincin başlıca dayanağı olduğunu belirtmeyi ve halk müziği ile oyunlarının yozlaştırılmasına engel olmayı amaçlamıştır¹⁵.

Müzik kolu hemen her halkevinde faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu kolun en önemli faaliyetlerinden biri de halk türkülerini derlemesidir. Diğer taraftan batı müziğini dinlemeye ve sevdirmeye çalışmışlardır¹⁶.

1.1.3.3. Temsil Şubesi

Birden fazla duyu organına hitap eden mesajlar daha kalıcı davranış değişiklikleri meydana getirir. Halka fikir ve duyguları ifade etmenin en kuvvetli yollarından biri sahneye dayalı gösteriler sunmaktır. Bunun başında ise tiyatro gelir. Tiyatro yeni rejimin halka benimsetilmesi için diğer kanallardan daha etkili bir yöntemdir.

---

¹² Arzu Öztürkmen Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, s. 79.

¹³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.5.

¹⁴ Adem Kara, Halkevleri, s. 86-87.

¹⁵ C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, Ankara 1943, s.5.

¹⁶ Adem Kara, Halkevleri, s. 88.

Kızılı erkekli ortaklaşa kurulan gösteri grupları tarafından oyunlar hazırlanıp halka sunulması halkevlerinin amacına ulaşmasına hizmet edilmiştir.

Halkevlerinde sunulması kararlaştırılan oyunlar tarihimizi, kültürümüzü, anlatmasının yanında sosyal yaşantımıza ait ya da geçmiş yaşantımıza ilişkin konuları da icra etmiştir¹⁷.

Aynı zamanda milli kültürümüze ait eski kıyafetleri tespit ederek, milli dans ve oyunlarımıza önem vermiş, bazı gösterilerde bu dansları göstererek gençlere öğretme vazifesini de üstlenmiştir¹⁸. Bu sayede milli birlik ve beraberlik yolunda da önemli adımlar atılmıştır.

Ayrıca bu kola Gösterit Şubesi de denilmektedir. Amacı yetenekli gençlerin evler aracılığıyla ortaya çıkmasına yardımcı olmak, gençleri düşünmeye yönlendirmek, güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak, kadınlara roller vererek onları hep etkin duruma getirmektir¹⁹. Halkevinde Münir Özkul, Eşref Kolçak gibi ünlü sanatçılar yetişmiştir.

1.1.3.4. Spor Şubesi

Şubenin amacı milli sporlarımızı, danslarımızı ön planda tutarak bunların unutulmuş olanlarını diriltmek, yaşamakta olanlarını ise geliştirmek ve millileştirmektir²⁰. Türk halkında spora sevgi ve saygı uyandırmak amacıyla açılan bu şube özellikle milli kültürümüze ait ata sporlarımız olarak gördüğümüz güreş, kalkan, atıcılık, avcılık, cirit gibi sporların öğretilerek yaşamasını sağlamayı da amaç edinmiştir.

Ayrıca ülkemizde yeni görülen pinpon, bilardo, eskrim, dağcılık, kayakçılık sporlarına da ilgi çekmiştir²¹.

Bu şube halkın, özellikle de gençlerin boş zamanlarında eğlenerek vakit geçirdiği bir alan olmuş ve kötü alışkanlık edinmelerinin de önüne geçilmesini sağlamıştır.

---

¹⁷ Adem Kara, Halkevleri, s. 90.

¹⁸ İsmail Özer, Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği s. 318: "Halkevleri Temsil Şubelerinde Nasıl Bir Çalışma Tarzı Vardır", Ulus Halkevleri İlavesi, 19.2.1938, s. 5.

¹⁹ Şerafettin Zeyrek, Türkiye'de Halkevleri ve Halk Odaları, s. 49.

²⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s. 6-7.

²¹ Adem Kara, Halkevleri, s. 94.

1.1.3.5. Sosyal Yardım Şubesi

Bu şubenin görevi zaten milletimizde var olan sevgi, şefkat ve yardımlaşma duygusunu yükseltmektir²².

Halkın sevinç ve kaderlerinde bir araya gelerek birlikteliklerini daha da pekiştirmelerini sağlamak, yoksullara derthilere yardımcı olup onları korumak gibi amaçlar edinmiştir. Halk arasında sevgi, saygı, yardımlaşma, birliktelik bağlarını daha da kuvvetlendirmiştir.

1.1.3.6. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi

Harf inkılâbıyla birlikte halk yeni bir alfabeyle tanıştı. Bu yüzden sadece okul çağına gelmiş çocukların değil her kesimin okuma yazma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Karatahta başına geçerek milletine bizzat okuma yazma öğreten Atatürk'ün savaş meydanlarında kazanılmış zaferlerin ilim irfanla desteklenmesi gerektiği düşüncesiyle açılan bu şube yediden yetmişe herkese okuma yazma öğretme çabasında olmuştur.

Bu şubenin görevleri; halkın bilgisini arttırmak, onlara belirli meslekleri öğretmek, el becerilerini geliştirmek, bölge halkının ihtiyaçları doğrultusunda her türlü eğitim kurs çalışması yapabilmek²³, her türlü okuma yazma hareketinin genişlemesini sağlamak ve bunları korumaktır. Ayrıca Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi okuma yazma, yabancı dil, fen dersleri, sanat, pratik hayat bilgileri öğretmek bireylerin her yönden kuvvetlenmesini sağlamak için çalışmayı görev olarak üstlenmiştir²⁴.

1.1.3.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Kurulan her halkevinde bu şubenin olmasına önem verilmiştir. Birçok alanda broşürler hazırlanarak halkın hizmetine sunulmuştur.

---

²² CHPHÖ, Mad. 53.

²³ Anıl Çeçen, Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevi, Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul 2000, s. 107.

²⁴ Adem Kara, Halkevleri, s. 104.

Bu broşürlerin hazırlanmasında halkın ihtiyaçları göz önünde tutulmuştur. Ankara'da arıcılık, Adana'da pamukçuluk, Samsun'da tütüncülük broşürleri gibi²⁵ yöreye ilgili önem arz eden durumlar ve şartlar dikkate alınmıştır.

Bunun yanında Halkevleri'ne dini mahiyette olan, geri ve irtica zihniyeti içeren, milli görüş ve Türk inkılâbı ideolojisine uymayan, halka umutsuzluk telkin eden, cinayet, intihar gibi vakaları tasvir eden, şehvet ve ihtiras duygularını kamçılayan ve gençliği kötü davranışlara sevk eden eserlerin girmesi yasaktı. Bunun dışında yabancı kaynaklardan hangi sebeple ile olursa olsun gönderilen kitap broşür, dergi, fotoğraf gibi yayınlar kütüphaneye konmayarak derhal genel sekreterliğe gönderilmek zorundaydı²⁶.

1.1.3.8. Köycülük Şubesi

Milli Mücadele sonrası ağır tahrip gören köylerimizde halkın refah seviyesini yükseltmek, köylünün okutulmasını sağlamak, köylünün ekonomik sıkıntılarıyla meşgul olmak için kurulmuş bir şubedir²⁷. Aynı zamanda bu şube aracılığıyla fakir köylere gidilerek köylerin sosyal olarak gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının kuvvetlenmesine çalışılmıştır²⁸.

1.1.3.9. Müzecilik ve Sergi Kolları

Milli tarihimiz için faydalı neşriyat yapmak, çevrelerindeki tarihi anıtları korumak, milli kültür ile ilgili belgeleri toplamak ve muhafaza etmek bu şubenin başlıca görevleri idi. Aynı zamanda her Halkevi mahalli folklor araştırma ve incelemeleri yapmak ve bunları neşretmek gibi vazifeleri de üstlenmişlerdir²⁹.

---

²⁵ Adem Kara, Halkevleri, s. 107.

²⁶ İsmail Özer, Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği, s. 302-303.

²⁷ Adem Kara, Halkevleri, s. 110.

²⁸ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s. 14.

²⁹ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s. 16.

1.1.4. Halkevlerinin Kapatılması ve Tekrar Açılması

1.1.4.1. Halkevlerinin Kapatılması

Atatürk'e muhalif olan güçler DP'nin seçimlerde gösterdiği başarıdan güç olarak Halkevleri'ne saldırmaya başladılar³⁰. Çünkü Halkevleri Atatürk milliyetçiliğini yayan bir kurumdu. Buna DP'nin Halkevleri üzerinden CHP ile hesaplaşması olarak da bakılabilir.

Halkevleri 1951 yılında, Demokrat Parti Manisa milletvekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşının teklifi üzerine çıkartılan 5830 sayılı kanunla kapatılmıştır. Halkevleri o tarihe kadar ülkenin 4800 köy ve kentinde kültürel merkezler olarak görev yapıyorlardı.

1971'de Halkevlerinin kuruluş yıldönümünde yayınlamış olduğu bir mesajda İsmet İnönü Halkevlerinin kapatılmasını önleyememesini hayatının en büyük başarısızlığı olarak nitelendirmiştir³¹.

1.1.4.2. Halkevlerinin Tekrar Açılması

Halkevlerinin kapatılmasının hemen ardından din dernekleri ve Kur'an kursları açılmaya başladı. Halkevleri ülke insanına Atatürk devrimlerini anlatan, halka benimseten ve sevdiren merkezler olarak görev yapıyordu.

Halkevlerini kendilerine cephe alan antikemalist grupların ödüncü tutumları sayesinde açılan din kuruluşlarının sayısı 1951-1971 yılları arasında on birden on bine çıkarken yeniden kurulan halkevlerinin sayısı beş binden iki yüze düşmüştür³².

Bunda dönemin hükümeti DP'nin de etkisi büyük olmuştur. Halkevleri kapatıldıktan sonra 1961 yılında Cemal Gürsel tarafından kurulan Türk Kültür Dernekleri 1963'te yaptığı kurultayda adını Halkevleri olarak değiştirme kararı almış ve bu tarih itibariyle 254 Halkevi eski görevini sürdürmeye çalışmıştır. 1951'den sonra tüm mal varlığına el konulan Halkevleri eski etkinliğini sürdürememiştir.

---

³⁰ Anıl Çeçen, Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevi, s. 195.

³¹ Uğur ALPAGUT, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Müzik Eğitiminin Yaygınlaştırılması", Millî Folklor, 2013, Yıl: 25, Sayı: 97 s.222: Kadri KAPLAN, Halkevleri, Atatürk ve Halkevleri. Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi,1974.

³² Adem Kara, Halkevleri, s. 142.

Bunun yanında politik çıkarlar da Halkevleri'nin bu tarihten sonraki etkinliğini azaltmıştır.

1.1.5. Halkodaları

Halkevlerinin açılabilmesi için en az üç kolun kurulması şartı vardı. Ancak kırsal kesimlerde üye sayısının yetersiz oluşu, yapı ve gelir sıkıntısı nedenleri dolayısıyla Halkevleri açmak mümkün değildi. Bunun yerine Halkevi'nin minyatürü olarak kabul edebilecek Halkodalarının açılması kararı CHP'nin Beşinci Büyük Kurultayı'nda alındı³³.

1.1.6. Halkevlerinin Türk Toplumuna Üzerindeki Etkileri

Halkevlerinin çalışma alanlarının çok geniş olmasından kaynaklı olarak etkileri de çok yönlü olmuştur.

Yapmış oldukları çalışmalarla, verdikleri kurslarla, araştırmaları ve yazılarıyla, Türkçe olmayan birçok köyün adını değiştirmekle, soyadı verme günleri ve Öz Türkçe yarışmaları düzenlemekle, yurdun her köşesinde yeni harflerin yaygınlaşmasını sağlamakla insanların bilgi düzeyinin yükselmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca şiirleri, manileri, atasözleri, anıları, tarihsel olayları, bilimsel araştırmaları yazıya dökerek ileride bunlardan yararlanılmasını sağlamış ve unutulmalarını önlemiştir³⁴.

Kurumsal anlamda en çok dergi bu dönemde çıkmış, okuma özendirilmiş ve bir okuyucu kitlesi yaratılmıştır. Ayrıca ülkemizin Doğu bölgesinde Türkçe bilmeyen vatandaşlarımıza da Türkçe öğretilmiştir.

Klasik Batı müziğini köylere kadar götürmüş, Klasik sanatçılardan Mozart'ın parçalarını seslendirmiştir. Batı müziğini sevdirmeye ve tanıtmaya çalışmıştır.

Ancak Zeyrek o yıllardaki koşullarda Türk toplumunun büyük çoğunluğunun bu müziği anlayabilecek düzeyde olmadığını, halkın ilgisini davul, zurna, kaval gibi

---

³³ CHP Beşinci Büyük Kurultay Zabıtları, Ankara 1939, s. 100.

³⁴ Şerafettin Zeyrek, Türkiye'de Halkevleri ve Halk Odaları, s. 85-86.

çalğuların çektiğini belirtmiş ve Batı müziğinin yoğunluğunun daha az olmasının daha iyi olabileceğini ifade etmiştir³⁵.

Halkevleri yerel kurtuluş günleri için kutlama programları düzenleyerek, eski gölge oyunlarını sahneleyerek, milli kalıntılara sahip çıkarak, ünlü şahsiyetleri anma günü düzenleyerek halkla ulusçuluk, millet olarak birlik ve bütünlüğü sağlamak gibi düşüncelerin aşılması adına önemli çalışmalar yapmıştır.

1.1.7. Halkevlerinde Folklor Çalışmaları

Yerel kütüphanelerin birçoğunda el yazmaları ve cönlere rastlanmış, yerel halk şairleri gün ışığına çıkarılmıştır. Karacaoğlan, Yunus Emre, Dadaloğlu gibi halk şairlerinin tanıtılmasında Halkevleri dergilerinin rolü büyüktür.

Folklor çalışmaları tek bir çatı altında toplanmamış ve yerel araştırmacıların amatörce yaptığı çalışmalarla sınırlı kalmıştır. Ancak elde edilen bu çalışmalar ileriki zamanlarda araştırmacılara kaynaklık etmiş, malzeme sağlamıştır. Karagöz, ortaoyunu gibi geleneksel oyunlar Temsil Şubesi'nde; yerel atasözleri, maniler, hikayeler Dil Edebiyat ve Tarih Şubesi'nde; halk türküleri Güzel Sanatlar Şubesi'nde araştırılmıştır.

Folklor malzemeleri o zamanki kültür politikası için de kullanılmıştır. Mesela modern Türk kültürü oluşturulması ve kadının sosyal hayattaki yeri vurgulanmak istendiğinde Orta Asya Türk kültürüne başvuruluyordu. Kadınların peçe ve haremi bilmedikleri, erkeklerle aynı sosyal statüde olduğu belirtiliyordu. Yine aynı şekilde yeni kurulan Cumhuriyet rejiminin benimsetilmesi için cumhuriyetin esasının eski Türkler arasında da bilindiği vurgulanıyordu³⁶.

1950'ler Türkiye'sinde folklor çalışmaları tarih, halk edebiyatı, coğrafya konularında resmi ve yarı resmi kurumlar tarafından elde edilen bilgi "milli repertuar" çerçevesinde yeniden ele alınmıştır.

Halk Bilgisi Derneği'nin 1955 yılında düzenlediği "İstisari Türk Folklor Kongresi" konferansında bir milli folklor enstitüsü kurulması kararı alındı. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversite Senatoları'na başvuruldu.

---

³⁵ Şerafettin Zeyrek, Türkiye'de Halkevleri ve Halk Odaları, s. 93.

³⁶ Arzu Öztürkmen, Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik, s. 118.

Bu yıllarda ayrıca folklorun sözlü türlerine dair çalışmalar TDK çatısı altında toplandı³⁷. İstanbul Üniversitesine bağlı Türkiyat Enstitüsü DTCF’de folklor araştırmaları yapmıştır.

1.2. Türk Halk Bilgisi Derneği

Bu dernek 1927 yılı Kasım ayında kuruldu. Faaliyetlerinin büyük çoğunluğunu İstanbul şubesinde gerçekleştirmiştir. En temel amacı folklor derlemelerini yurt çapında açılacak şubeler aracılığıyla örgütlemektir³⁸.

Bu dernek devlet kuruluşlarından bağımsız olarak doğrudan folklor çalışmaları yapmak amacıyla kurulmuş ve 1932’de Halkevleri’ne katılma kararı almıştır.

1.3. Köy Enstitüleri

Köy Enstitüleri 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı yasa ile Hasan Ali Yücel’in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde kuruldu³⁹.

Doğrudan bir araştırma kurumu olmayan Köy Enstitüleri köklerinin köycülük hareketine kadar dayandığı, köy duyarlılığı oluşturma göreviyle, dolaylı olarak halk bilgisine katkısı olmuş eğitim kurumlarıdır.

Kuruluşundaki temel amaç yapılan inkılâplara dayanan üretici kitlelerini geliştirmektir⁴⁰. Türk köylüsünün içinde saklı olan üretme gücünü ortaya çıkaran, üretken, binlerce aydın öğretmenin yetiştiği eğitim kurumlarıydı⁴¹.

Köyü ve köylülüğü yücelten, köy yaşamına dikkat çeken bir köy edebiyatı oluşturuldu. Bunun yanında sabahları yapılan toplu halk oyunu icraatlarından oluşan folklor derlemeleri de yapılmıştır.⁴²

Köy Enstitüleri, soğuk savaş sebebiyle Türk kamuoyunun Batı ve ABD çıkarları doğrultusunda antikomünist bir içerikle yeniden yapılandırılmasına bir engel teşkil ediyordu⁴³. Bu doğrultuda Köy Enstitüleri’nin komünizmle ilişkilendirilmiş

---

³⁷ Arzu Öztürkmen, Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, s. 198.

³⁸ Arzu Öztürkmen, Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, s. 56.

³⁹ İbrahim Gürşen Kafkas, Yeniden Köy Enstitüleri, Arayış Yayın Ajansı, İstanbul 2008, s. 35

⁴⁰ Mustafa Fırat, Emperyalizm Kısacasında Türk Eğitim Sistemi, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 264.

⁴¹ İbrahim Gürşen Kafkas, Yeniden Köy Enstitüleri, s. 67.

⁴² Arzu Öztürkmen, Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, s. 66.

⁴³ Derya Çağlar, Hayali Komünizm, Berfin Yayınları, İstanbul 2008, s. 128 .

haberleri yayınlanarak toplum nezdinde tepki oluşturuldu. Böylece toplumun antikomünist olarak yeniden yaratılmasına engel olarak görülen enstitülerin kaldırılmasına zemin hazırlanmış oldu.

Milli değerlerden yoksun ve solcu nesiller yetiştirmek gibi suçlamalara da maruz kalarak 1954 yılında DP hükümeti tarafından kapatıldı⁴⁴.

Köy Enstitüleri'nin kapanması Atatürkçü eğitim sisteminden yapılan ilk sapma olmuştur⁴⁵.

1.4. 27 Mayıs 1960 Darbesi ve 1960'larda Folklor Çalışmaları

1.4.1. 27 Mayıs 1960 Darbesi

27 Mayıs darbesi Cumhuriyet tarihinde gerçekleşen ilk askeri darbedir. Darbe emir komuta zinciri şeklinde yapılmayıp 37 düşük rütbeli subayın planları dâhilinde gerçekleştirilmiştir.

Darbeyi yapan ordu, kardeş kavgasının çıkabileceğini belirterek bu durumu önlemek önüne geçmek ve ülke için önemli kararların alınmasında partileri aralarındaki uzlaşmaz tutumdan kurtarmak için harekete geçtiklerini ifade ediyor⁴⁶. Ayrıca ekonomik başarısızlık sonucu devlet ve millet hayatının tehlikeye girmesi, bürokraside meydana gelen rüşvet ve iltimasın artış göstermesi, toplumda meydana gelen aşırı politikleşme sonucu şiddet ve terör olaylarının artması 1960 Darbesi'nin gerekçeleri arasında gösterilmektedir.

Ancak ekonomik ve toplumsal gerekçelere rağmen asıl neden siyasaldır. DP'nin baskıcı bir rejim kurma girişimi, din sömürücülüğü ve Kemalist ilkelerden ödün verilmesi siyasal gerekçelerin en başında yer alır⁴⁷.

Bu gerekçelere dayanarak Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuş, 10 yıllık Demokrat Parti iktidarına son vermiştir. Sonrasında Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından askeri bir idare kurulmuş, kurulan bu askeri idare 1961 seçimlerine kadar devam etmiştir.

---

⁴⁴ Arzu Öztürkmen, Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik, s. 66

⁴⁵ Mustafa Fırat, Emperyalizm Kıskaçında Türk Eğitim Sistemi, s. 263.

⁴⁶ Kemal İnan, Türkiye'de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998, s. 111.

⁴⁷ Kemal İnan, Türkiye'de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler, s. 112: Bülent Tanör, Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri: 1789-1980, Afa Yayınları, İstanbul 1996, s. 278.

27 Mayıs 1960 darbesi ile oluşturulan Milli Güvenlik Kurulu ile de Türk Silahlı Kuvvetlerinin politik iktidarları denetlemesi mümkün kılınmıştır. Başka bir deyişle Türk Silahlı Kuvvetleri iktidarı kontrol eden bir güç olmuştur. Böylelikle de politikada etkin hale gelmişlerdir⁴⁸.

Darbe sonrası 1924 Anayasası değiştirilmiş ve 1961 Anayasası kabul edilmiştir. 1961 Anayasası'nın önceki anayasaya göre daha özgürlükçü bir yapıya sahip olması dernekleşmenin gelişimini sağlamıştır. Bu özgürlükçü yapı ile birlikte partilerin kuruluşu ve üye kabulü kolaylaşmış, sivil toplum kuruluşlarının sayısı ve faaliyetleri de artmıştır. İnsanların bu gibi kurum ve kuruluşlara katılımı da artış göstermiştir. Bu politik katılımın artış göstermesi siyasi kutuplaşmaya ve insanların aşırı uçlarda toplanmasına sebep olmuştur. Bu da daha sonra yapılacak olan 1980 Darbesi'ne zemin hazırlamıştır.

Ayrıca 1961 Anayasası'yla yasama ve yürütmeden bağımsız bir Anayasa Mahkemesi ve yargı oluşturulmuştur.

27 Mayıs sonrası darbeyi gerçekleştiren 37 subay ve Cemal Gürsel'den oluşan Milli Birlik Komitesi kurulmuş ve Meclisin tüm yetkileri Milli Birlik Komitesine devredilmiştir. Böylelikle yönetimi 1961 yılında yapılan seçimlere kadar Mirlik Birlik Komitesi üstlenmiştir.

1960 Darbesi'nden sonra askeri yönetim mevcut sivil yönetimi görevden uzaklaştırdığı için yeni bir hükümet oluşturması gerekmektedir. Askeri yönetimin kurumsallaşması için de Milli Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisi'nden oluşan Kurucu Meclis oluşturmuşlardır. Kurucu meclisin askeri kanadını son karar mercii olan Milli Birlik Komitesi, sivil kanadını ise DP dışındaki partilerin ve çeşitli meslek grupların temsilcilerinden oluşan Temsilciler Meclisi oluşturmuştur. 1960 Darbesi ile askeri yönetim politik faaliyetleri kontrolü altına almış, kendi iradesi ile yeni bir hükümet oluşturmuştur.

27 Mayıs 1961 Anayasası ile oluşturulan politik düzen, demokrasiyi oy verme işi ya da sadece devlet düzeyinde sürdürülen bir olay olmaktan çıkarmış, Parlamento ve hükümet, politikacı ve milletvekilinin, politikada tek belirleyici unsur olma

---

⁴⁸ Tefik Çavdar, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi. 3. Baskı, İmge Yayınları, . Ankara 2004, s. 109.

dönemini sona erdirmiştir. Türkiye’de bu dönemde politik katılımcı demokrasi yaşanmıştır⁴⁹.

27 Mayıs ile Türkiye Cumhuriyeti, 20 yıl sürecek olan askeri darbeler dönemine girmiştir. 1960 Darbesi’nden sonra Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbeleri yapılmış, siyasette milli irade dışında çözüm arayışları güçlenmiştir⁵⁰.

1.4.2. 1960’larda Folklor Çalışmaları

Bu yıllarda DPT’nin kuruluşunun folklor çalışmaları üzerinde önemli etkisi oldu. İkinci beş yıllık kalkınma planında Folklor Enstitüsünün kurulması kararı alındı.

27 Mayıs İhtilali’ni takip eden bu dönemde Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü kuruldu. Başında Cemal Gürsel’in bulunduğu bu enstitü daha çok yerel diyalektler, sözlü edebiyat, inanç sistemleri, coğrafya, maddi kültür, el sanatları ve din kültürüyle ilgilenmiş; köy tiyatrosu, Dede Korkut Hikâyeleri, Türk el sanatları ve Anadolu destanları hakkında kitaplar yayınlamıştır. Çalışmalarıyla dikkat çeken bir diğer kurum ise ODTÜ Türk Halk Bilimi Topluluğu idi. Bu kurum halk oyunlarının ve halk şarkılarının araştırılmasına önem vermiş, çeşitli köylere ait materyalleri arşivleyerek Halkbilimi adlı dergiyi çıkarmıştır⁵¹.

Halkevlerinin kapatılmasıyla birlikte elde edilen birçok folklor malzemesi de ortada kalmıştır. Bundan sonra folklor çalışmalarını bir çatı altında toplayacak yeni bir kurumun ihtiyacı hissediliyordu. Bu sebeple 1966’da Milli Folklor Enstitüsü kurulmuş, 1967’den itibaren derleme gezileri düzenlenmiştir⁵².

1.5. Aydınlar Ocağı

Aydınlar Ocağı 1960 yılında Aydınlar Kulübü olarak ortaya çıkmış, dernek olarak ise 3 Mayıs 1970’te kurulmuştur⁵³. Aydınlar Ocağının o zamanki başkanı

---

⁴⁹ Bülent Tanör, Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri: 1789-1980, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002, s. 83.

⁵⁰ Derya Kayacan, 1960 Askeri Darbesinin Üniversitelere Müdahalesi ve 147’ler Tasfiyesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013, s. 33.

⁵¹ Arzu Öztürkmen, Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, s. 206.

⁵² Arzu Öztürkmen, Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, s. 209-210.

⁵³ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1991, s. 187.

Süleyman Yalçın Yeni Gündem Dergisi'nde kuruluş amacını şöyle ifade etmiştir: Solcuların fikirlerini rahatça dile getirdiklerini ancak sağcılarının böyle fırsatlarının olmadığını, hatta saldırılara ve hakaretlere uğradığını, buna binaen fikirlerini dile getirmek, değerlerini savunmak amacıyla kurulmuştur⁵⁴.

Aydınlar Ocağı özellikle sol düşüncenin yayılmasına karşı ideolojik mücadele amacıyla kurulmuştur⁵⁵.

Türk kimliğinden başka bir kimliğin oluşturulmasına karşı olan Aydınlar Ocağına göre Türk kimliğinin oluşumunda; Türk İslam bütünlüğünün varlığı rol oynamaktadır. Ayrıca Türk kültürüne ve İslâm inancına saldırmayı, Türk Milletinin varlığına ve geleceğine yönelik yıkıcı bir eylem olarak görmektedirler⁵⁶.

İbrahim Kafesoğlu tarafından ortaya atılan ve amacı Türkçülerle İslamcıları bir araya getirerek ideolojik bir çerçeve yaratmak olan Türk İslam Sentezi⁵⁷ görüşünü topluma benimsetmek için çalışmalar yapmışlardır.

Aydınlar Ocağı'nın kuruluşunda ilk başkan İbrahim Kafesoğlu, Süleyman Yalçın; derneğin ikinci başkanı Muharrem Ergin, Nevzat Yalçın, Sabahattin Zaim gibi üniversite mensupları; Kemal Ilıcak, Ahmet Kabaklı, Nihat Sami Banarlı gibi gazeteciler; Milli Eğitim Eski Bakanı Tahsin Banguoğlu, Said Bilgiç gibi siyaset adamları etkili olmuştur.

Yukarıda sayılan ve başka isimlerin çoğu aynı zamanda İlim Yayma Cemiyeti üyesiydi⁵⁸. İlim Yayma Cemiyeti, Aydınlar Ocağı ve ANAP arasında bağlantı bulunmakta idi⁵⁹. Bu da Aydınlar Ocağı'nın görüşünün hangi ideolojiyle paralellik gösterdiğini ortaya koyuyordu.

Daha sonrasında hazırlanan ve 1980 sonrası ülke politikasına yön veren Milli Kültür Raporu'nun hazırlanmasında Aydınlar Ocağı'nın payı büyük olmuştur⁶⁰. Raporu hazırlayan komisyon üyelerinin çoğu Aydınlar Ocağı üyesiydi.

Milli Kültür Raporu ile Aydınlar Ocağı'nın görüşlerinin devletin merkezine taşındığı söylenebilir.⁶¹

---

⁵⁴ Yeni Gündem, Yıl 3, Sayı 51.

⁵⁵ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 188.

⁵⁶ Nevzat Yalçın, Din ve Vicdan Hürriyeti, Aydınlar Ocağı Yayınları, İstanbul 1991, s.9.

⁵⁷ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 188.

⁵⁸ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 189: Hürriyet 8 Mart 1988.

⁵⁹ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 189.

⁶⁰ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 192.

⁶¹ Fatma Yurttaş Özcan, Bir Aydın Hareketi Olarak Aydınlar Ocağı ve Türk Siyasetine Etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2011, s. 130.

Ayrıca din derslerinin zorunlu kılınmasında, İmam Hatip okullarının önünün açılmasında, dinin toplumdaki yerinin resmileştirilmesinde de Aydınlar Ocağı'nın etkisi büyüktür⁶².

Seksen sonrası uygulanan politikada etkili olan Aydınlar Ocağı'nın amacının; *“milli kültür ve şuuru geliştirmek, milli bünyemizi sarsan fikri buhran ve mefhumlar anarşisi ile mücadele etmek, milli varlığımızı meydana getiren unsurları yaşatıp kuvvetlendirmek, yani Türk milliyetçiliği fikrini yaymak”*⁶³ olduğu Aydınlar Ocağı üyeleri tarafından Milliyetçiler İlmi Semineri'nde ifade edilmiştir.

1.6. Türk Ocakları

Avrupa'da Fransız İhtilali ile başlayan milliyetçilik hareketleri 20. yüzyılın başında Osmanlı içerisinde bulunan milletleri ayaklandırarak ayrılıklara sebep olmuştur. Bu ayrılıklar Türkçülük hareketinin gelişmesine yön vermiştir. Türk Ocakları 20 Haziran 1911 tarihinde fiilen, 25 Mart 1912'de resmen açılmıştır⁶⁴.

Türk milletini sevmek ve yüceltmek olarak tanımlanan Türkçülük ülküsüne bağlı olanların kurduğu Türk Ocakları bir gönüllüler kurumudur⁶⁵.

Türk Milleti'nin Osmanlıcı politikalar yüzünden kimlik bunalımı yaşadığı bir dönemde bu bunalımı çözmeye önemli bir görev üstlenmiştir⁶⁶.

Kurtuluşun Türk milletinin önderliğinde, Türk ekseninde olacağına inanılıyordu. Ocak, Türk milliyetçiliği ideolojisini her alanda benimsetmek amacını taşıyordu.

Milletin ve memleketin refaha kavuşması ve eğitilmesi konusuna büyük hassasiyet gösteren Atatürk, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk milli kültürünün geliştirilip yaygınlaştırılması için Türk Ocakları'na büyük önem vermiştir⁶⁷.

Ocağın folklorla yönelik çalışmalarını 1926'da yayınlanan Türk Ocakları Mesai Programı'nda bulmak mümkündür. Programda Türk kültürünü unutulmaktan ve yok

---

⁶² Etienne Copeaux, Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine, Türk Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2000, s.59.

⁶³ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 315.

⁶⁴ İbrahim Karaer, Türk Ocaklarının 90 Yıllık Yayın Faaliyetleri (1912-2002), Türk Yurdu Yayınları, Ankara 2002, s. 32.

⁶⁵ [Http://www.turkocagi.org.tr/index.php/tarih/tuerk-oca-tarihi/3091-tuerk-ocaklarinn-ksa-tarihcesi-](http://www.turkocagi.org.tr/index.php/tarih/tuerk-oca-tarihi/3091-tuerk-ocaklarinn-ksa-tarihcesi-)

⁶⁶ Füsün Üstel, İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği Türk Ocakları(1912–1931), İletişim Yayınları, İstanbul 1997, s. 62.

⁶⁷ Seda Bayındır Uluskan, Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2010, s. 31.

olmaktan kurtaran öneriler sunulmuştur. Buna göre gelenekleri derlemek, hikayeleri, atasözlerini, halk şarkılarını toplamak, farklı lehçeleri incelemek, yerel dansların tasvirini yapmak ve değişik mezhepler ile göçebe topluluklara dair araştırmalar yapmak hususunda ocaklar teşvik ediliyordu⁶⁸.

10 Nisan 1931'de kapatılıp 1949'da tekrar açılan Ocak günümüzde faaliyetlerini devam ettirmektedir.

---

⁶⁸ Arzu Öztürkmen, Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik, s. 50-51.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 1980 SONRASI TÜRKİYE'DE FOLKLOR HAREKETLERİ

Folklorun dünyada 19. yüzyılda cereyan eden milliyetçilik akımı ile paralellik gösterdiği dikkat çekmektedir. *19. yüzyıl sonunda yeniden şekillenen dünya rejimlerinin resmi söylem kurgulamalarında başvurdukları ilk kaynak çoğu zaman folklor olmuştur*¹. Bunun da folklor biliminin toplumların yeniden oluşturulması sürecinde etkili olmasına ve ülkelerin folklor politikası oluşturmalarına olanak sağlamıştır.

Türkiye'de 1980'den sonra Halkbilimi'nin inceleme alanlarından birini oluşturan Halk Edebiyatı'nın üniversitelerde kurumsallaşması, Halkbilimi alanında yapılan yayınlarda gözle görülür bir artış sağlamıştır. Özellikle 1989'dan itibaren yayımlanan Milli Folklor dergisinin yabancı kaynaklardan folklor ile ilgili yaptığı çeviriler bu artışa katkı sağlamıştır².

2.1. 12 Eylül 1980 Darbesi

12 Eylül darbesi veya 1980 ihtilalı, Türk silahlı kuvvetlerinin emir komuta zinciri içinde gerçekleştirdiği yönetimi eline alan müdahaledir. Bu süreçte başında Süleyman Demirel'in bulunduğu dönemin hükümeti düşürüldü, partiler lağvedildi. Tüm yurttaki sıkıyönetim ilan edildi. 1961 Anayasası rafa kaldırılıp 1982 Anayasası yürürlüğe kondu.

12 Eylül darbesi Türkiye'de toplumsal yapıyı oluşturan, temel dinamiklerin değiştirildiği, yeni bir toplum modelinin dayatıldığı bir kırılma ve kopma noktası olmuştur³.

Türkiye'de yeni bir dönemin başlangıcı olan 12 Eylül, 1971 Muhtırası'nın derinleştirilmesi ve tamamlanmasıdır. 1971 Muhtırası sonrasında askeri yönetim, zor

---

¹ Arzu Öztürkmen, Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik, s. 16.

² Editör M. Öcal Oğuz, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s. 49-50.

³ Macit Balık, Türk Romanında 12 Eylül Darbesi, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 4 /III Winter 2009, s. 2379.

kullanarak aldığı bütün önlemlere rağmen, ülkede yaşanan siyasal bunalımın önüne geçememiş ve ekonomik sorunları çözememişti⁴. Sağ sol çatışmaları ve şiddet tırmanışa geçmiş, toplumda huzursuzluk meydana gelmişti.

Bunlara ilaveten darbenin yapılma gerekçeleri arasında “*Türkiye’nin küresel pazara eklemelenmesini simgeleyen önemli bir dönüşüm noktası olan 24 Ocak kararları*”⁵, çeşitli borçlardan dolayı yapılan ithalatların durdurulması, siyasi cinayetlerin artması ve ekonomik bunalım yer almaktadır⁶.

Darbe bir nevi 24 Ocak Kararları’nın uygulanmasına ortam hazırlamıştı. Darbeyle gerçekleşen rejim değişikliği sayesinde 24 Ocak Kararları’nın uygulanmasına engel teşkil eden unsurlar da böylece ortadan kalkmış olacaktı⁷.

12 Eylül’ün amacı sadece sol ideolojileri yıpratmak, sindirmek değil aynı zamanda yeni değerler içeren bir dünya görüşü aşilayarak solu temelden çökertmektir⁸. 12 Eylül’le birlikte sol ideolojilere karşı söylemler de geliştirilmiştir.

2.2. Folklor ve Kültür

Kültür ve folklorun birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. Bu bölümde konunun daha iyi açıklanması adına kültür ve folklorun tanımını yaptıktan sonra birbirleriyle olan ilişkilerine değineceğiz.

Kültürün tanımı kesin çizgilerle yapılamamakla beraber bu konuda oldukça fazla tanım mevcuttur. Dünyadaki insan topluluğu sayısınca kültür ve kültür tanımları mevcuttur⁹. Bunun nedeni günümüzdeki malzeme ve bilgilerin eksikliğinden çok insan toplumlarının ve uygarlığın gelişmesidir¹⁰.

Ralp Linton ve Melville T.Herskovits’e göre insanların hayat şekline; Krocber ve Talcott Persons’a göre insan davranışına ve davranışlarla oluşturulan eserlere şekil

---

⁴ Pınar Kaya Özçelik, 12 Eylülü Anlamak, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2002, Cilt:66, Sayı:1, s. 74.

⁵ Şinasi Öztürk, Fethi Nas, Ergün İçöz, 24 Ocak Kararları Neoliberal Politikalar ve Türkiye Tarımı, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, 1/2, s. 15.

⁶ Nermin Fenmen, Kurtuluşun 12 Eylül’e Yakın Tarihimize Kısa Bir Bakış, Odtülüler Bülteni’nin Eylül 2005 Sayısının Eki, s. 35-37.

⁷ Korkut Boratav, Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002, İmge Kitabevi, İstanbul 2003, s. 148.

⁸ Macit Balık, Türk Romanında 12 Eylül Darbesi, s. 2381: Berna Moran, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3, İletişim Yayınları, İstanbul 1998, s. 49.

⁹ Dursun Yıldırım, Türk Bitiği, Akçağ Yayınları, Ankara 1998, s. 37.

¹⁰ Anıl Çeçen, Kültür ve Politika, Hil Yayınları, İstanbul 1984, s. 9.

veren değer, fikir ve diğer sembolleşmiş mana sistemlerinin devredilen ve yaratılan muhteva ve örneklerine; insanların hayat tarzlarına kültür denir¹¹.

Folklorun tanımlanmaya çalışılması 1846'da William Thoms'un bu sözcüğü ortaya atmasıyla başlamıştır. Genel tanım; folk (halk) ve lore (bilgi) kelimelerinin birleştirilmesi sonucu oluşmuş olup bu konuda tam bir anlaşmaya varılamamıştır.

Fuad Köprülü ise folkloru "halkiyat" olarak tanımlamış, 6 Şubat 1914 tarihli İkdam Gazetesi'nde "Yeni Bir İlim: Halkiyat: Folk-lore" adlı bir makale yayınlamıştır¹².

William R. Bascom folkloru "sözlü sanat" olarak tanımlarken kapsamını da sözlü ifade biçimleri, halk sanatı, işleri, gereçleri, kıyafetleri, gelenekleri, inanışları, tıbbı, yemekleri, müziği, oyunu eğlenceleri, jestleri ve konuşmaları olarak belirtmiştir¹³. Tüm bunlar kültürün de kapsamına girmektedir. Yemek kültürü, müzik kültürü, oyun kültürü vb.

Halkbilimi insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, insanı anlamak ve hakkında daha derin bilgiye sahip olmak amacını taşır, bir bölge halkına veya toplumsal gruba ilişkin maddi ve manevi alanlardaki kültürel değerleri konu edinir¹⁴. Benzer şekilde Francis Le Utley folkloru "sözlü olarak aktarılan edebiyat"¹⁵ olarak tanımlamış olsa da bunun yeterli bir tanım olmadığını belirtmiştir.

Bu tanımlardan hareketle folklorun, kültürün sözlü yönüne çok daha yakın olduğu görülmektedir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere *folklor kültürün temel direğidir*¹⁶, toplumsal belleği oluşturan önemli kültürel olgulardandır¹⁷. Kültür folkloru da içinde barındıran geniş bir kavramdır.

Aynı zamanda folklor ürünleri bir toplumun kültürel yapısını oluşturan temel unsurları içerir. Toplumlar belirli sürelerle yeni değerler edinirler. Bu değerlerin

---

¹¹ Milli Kültür, Dpt Yayınları, Ankara 1984, s. 1.

¹² Editör M. Öcal Oğuz, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, s. 49-50.

¹³ M. Öcal Oğuz – Selcan Gürçayır, Halkbiliminde Kuramlar Ve Yaklaşımlar 2, "William R. Bascom, Halkbilimi, Sözlü Sanat Ve Kültür, Çeviri Nilgün Aytuzlar" Geleneksel Yayıncılık, Ankara 2010, s. 35.

¹⁴ Özkul Çobanoğlu, Halkbilimi Kuramları Ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara 2010, s. 19-20.

¹⁵ Francis Le Utley, Çeviri: Tuba Saltık Özkan, Folklorun Tanımı, Millî Folklor, 2005, Yıl 17, Sayı 65, s. 130.

¹⁶ Anıl Çeçen, Kültür ve Politika, s. 128.

¹⁷ Nezir Temur, Folklor Ve İdeoloji, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2011, s. 2.

bütünü de o toplumun kültürünü meydana getirir¹⁸. Folklor da, o toplumun kültür ürünlerinin tümünü kapsamaktadır¹⁹.

Ülkeler toplumun değişim ve dönüşüm süreçlerine müdahalede bulunmak için kültür politikaları oluşturmuşlardır. Çünkü *“toplumların yönlendirilmesinde insan kafasının biçimlendirilmesi ancak kültür politikasıyla mümkündür.”*²⁰. Türkiye’de folklor politikası kültür politikasıyla iç içe yürümekte olup bunun nedeni kültür ve folklorun kavram olarak birbirine yakın olmasından ileri gelmektedir.

2.3. Milli Kültür Raporu

Milli Kültür Raporu Devlet Planlama Teşkilatı’nın Özel İhtisas Komisyonu Raporlarından oluşan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’dır. Bu raporun diğer kalkınma planlarından farklı olarak Türk İslam Sentezi savı doğrultusunda ve çoğu Aydınlar Ocağı üyesi kişiler tarafından oluşturulmuştur. 1980 sonrası her alanda Türkiye politikasına yön vermiş ve etkileri 2000’lere kadar devam etmiştir.

Rapora göre 12 Eylül sonrası ülke bunalım yaşamaktadır ve içinde bulunduğu bu bunalımdan çıkmak için *“milli kültür planı yapılmalı, bu plan devlet eliyle ve gücüyle uygulanmalıdır.”*²¹.

Milli Kültür raporunda Türk Milliyetçiliğinin ülkeyi bunalımdan çıkaracağı ifade edilirken, Türk milliyetçiliğinin kültüre dayalı olmasından dolayı toplumun kültürünün de milli olması gerektiği belirtilmiş, aksi takdirde milli birliğin korunamayacağı vurgulanmıştır²².

*“Türk seciye ve tabiatına en uygun din İslam’dır.”*²³ ifadesi o dönemde dillerden düşürülmemiş, İslam dini ile Türklerin eski dini arasındaki büyük benzerlik sürekli vurgulanmıştır. Din Kültürü ve Tarih kitaplarında Türklerin İslamiyet’i kabul etme nedenleri olarak bu benzerlikler örnek olarak verilmiştir.

Döneme hâkim olan başka bir düşünce ise batının teknik ve medeniyetinin alınmasının yeterli olacağı, kültürünü almanın gerekmediğiydi. Milli kültürün

---

¹⁸ Anıl Çeçen, Kültür ve Politika, s. 130.

¹⁹ Erman Artun, Halk Kültürü ve Folklorun Türk Kültüründeki Yeri Kültürel Değişim ve Gelişim Açısından Bakış.

²⁰ Anıl Çeçen, Kültür ve Politika, s. 63.

²¹ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 50.

²² Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 50.

²³ Cihad Tunç, Ortaokullar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 2. Sınıf, MEB Devlet Kitapları, İstanbul 1982, s. 55

değişmeyeceği özünün aynı kalarak zenginleşeceği²⁴ söyleniyordu. Bu konuda Japonya sürekli olarak örnek gösteriliyor. Kalkınmasının bu şekilde olduğu vurgulanıyordu.

Raporda ansiklopedistler, pozitivistler, Siyantistler, Marxistler, Evrimciler, Freudcu Psikolog ve hekimler din ve ahlak düşmanı olarak görülmüştür. Din ile ilim arasında çatışma olamayacağı da vurgulanmıştır²⁵.

1980 sonrası folklor ve kültür politikasında en çok etkili olan kurum DPT'dir. 9 Haziran 1982 günü Milli Kültür Özel İhtisas Komisyonu 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarını DPT yapmıştır. Bu komisyon ilk toplantısında, çalışmalarını ana komisyon dışında on üç alt komisyon halinde sürdürmeyi kararlaştırmıştır. Söz konusu rapor milliyetçi-İslamcı çizgide hazırlanmış ve 1980 sonrası Türkiye politikasında kendisine yer bulmuştur.

2.3.1. Kültür Politikasının Temel İlkeleri

Fertlerin kültür hayatını düzenlemenin devletin bir görevi olduğu ve devletin her alanda kalkınmasının ancak milletin öz değerleri üzerine oturtulabildiği görev başarılı olacaktır. Buna karşın bir kültür politikasının olmayışı da ülkedeki pek çok sosyal ve ekonomik sorunun sebebini teşkil etmektedir. Aynı zamanda kültür mahsulü olan sanat ve zanaat kollarımızdan kaybolmaya yüz tutmuş olanlarının kurtarılması gerekir²⁶.

Milli Kültür raporunda dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in; dünyada bir ideolojik savaşın olduğu ve ülkemizin bu taarruzdan korunmasının milli kültürümüze sahip çıkmakla, onu geliştirip yaygınlaştırmakla mümkün olduğu, ifadesi yer almaktadır²⁷.

DPT'nin ülkenin kültür politikasına yön vermek için hazırlamış olduğu Milli Kültür raporunda şu tedbirlere yer verilmiştir;

-Milli kültür öğelerinin başka sözlü kültür ürünleri olmak üzere tespiti, döküm çalışmasının yapılması ve kaybolmaya yüz tutmuş tüm kültür unsurlarının derlenmesi sağlanacaktır.

---

²⁴ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 50.

²⁵ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 55.

²⁶ Milli Kültür, s. 19-21.

²⁷ Milli Kültür, s.23.

-Yabancı kültürün milli kültürümüzü olumsuz yönde etkilemesini engelleyici tedbirleri alınacaktır.

-Milli kültürümüzün yaygınlaştırılması her vatandaşımıza ulaştırılması için özellikle medya kullanılacak.

-Milli kültürümüzün yurt içinde ve yurt dışında tanıtılması için konferanslar, sempozyumlar, kongreler vs. düzenlenecektir.

2.3.2. Milli Kültür Politikasının Ana Hedefleri

Raporun bu kısmında milli kültür politikasının milli hedefi olarak genç kuşakların Türk milliyetçiliğinden gücünü alan, Atatürk ilkelerine bağlı bir zihniyetle yetiştirilmesi gerektiği yer almaktadır²⁸.

2.3.3. Kültür ve Dil politikası

Raporda milli birliğin sağlanmasında dilin önemine vurgu yapılmaktadır. Dil kültürün birleştirici unsuru olarak görülmektedir.

Milli edebiyatı meydana getirmenin ana aracı dil olarak belirtilmektedir²⁹.

2.3.3.1. Dil Alanında Alınması Gereken Tedbirler

Dilin varlığının zenginleştirilmesi, korunması ve yaygınlaştırılması için bazı tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu tedbirler ise şu şekilde sıralanmıştır;

-Türk dili ile meydana getirilen bütün eserlerin belli bir sıra ile fotokopi, tenkitli nesir, normalleştirilmiş nesir, tahliller halinde yayınlanması, ağızlara ait metinlerin ilmi usullerle neşredilmesi,

-Türkiye Türkçesinin sözlük çeşitliliğinin arttırılması,

-Ayrıntılı bir gramer hazırlanması ve neşri,

-Türkçenin gelişimi konusunda dil çalışmalarının yapılması,

---

²⁸ Milli Kültür, s. 26.

²⁹ Milli Kültür, s. 28.

2.3.3.2. Dilin Korunması İçin Yapılacaklar

-Türk dili ile meydana getirilmiş eserlerin korunması, bunun içinse yurt dışında bulunan eserlerin diplomatik yollarla muhafazası ve kopyasının Türkiye'ye getirilmesi,

-Türkçenin yapısına aykırı bütün kullanımlar durdurulmalı.(Bununla Türkçeleşmeye doğru bir gidiş söz konusu olmuş, şirket ve tabela isimlerinde Türkçe kelimelerin kullanılmasına çalışılmış, dükkân isimleri Türkçeleştirilmiştir.)

- Bütün ders kitaplarının yaşayan canlı Türkçe ile yazılmalarına, klasikleşmiş metinlerin yer almalarına önem verilmeli,

-Standart Türkçenin korunmasına özen gösterilmeli; ağızlara, mahalli dillere, köy diline genel dil muamelesi yapılmamalı,

-Öğretimde Türk dili şöyle ayarlanmalı; ilk ve ortaokullarda telaffuz düzgünlüğüne dikkat edilmeli, liselerde ise gramere dayalı Türk dili dersleri müstakil ve temel ders olarak okutulmalı.

2.3.3.3. Yayma ve Geliştirme Adına Yapılacaklar

-Türklük âleminde birliği sağlamak adına Türkiye Türkçesinin bütün Türk kavimleri arasında ortak yazı dili olması için çalışılmalı ve gayret gösterilmelidir,

-Yurt içinde ve yurt dışında Türkoloji çalışmalarına destek verilmeli,

-Türkçenin dünyada yayılması için çeşitli ülkelerde Türk Kültür Merkezleri kurulmalı,

-Teknolojide terim ve kavramları karşılamak üzere çalışmalar yapılmalı (Bilgisayar vb.),

-Dil işlerinin yürütülmesi için de bir akademi kurulması kararlaştırılmalı,

-Her üniversitede bir Türkoloji Enstitüsü kurulmalı, çok sayıda da araştırma görevlisi kadrosu verilmeli,

-TRT bünyesinde Türk Dili Dairesi kurulmalı ve bu dairenin mensupları üniversitenin ilgili Türk Dili Edebiyatı bölümlerinden seçilmeleri,

-Türk dili ve kültürüyle ilgili yayınlar teşvik edilmeli³⁰.

---

³⁰ Milli Kültür, s. 27-35.

2.3.4. Kültür ve Edebiyat İle İlgili Politikalar

Türklerin ilk yazılı eserlerinden itibaren Türk edebiyat eserlerinin noksansız bir envanteri yapılmalı ve zengin bir Türk edebiyatı bibliyografyası düzenlenmelidir. Türklerin sözlü gelenek olarak devam ettirdikleri sözlü edebiyat ürünleri en küçük malzeme dahi ihmal edilmeden derlenip kayıt altına alınmalı. Raporda dış ülkelerde de bu çalışmaların devam ettirilmesi gerektiği, çünkü dış Türklerin milli kültür ve benliklerini folklorları ve halk edebiyatları aracılığıyla devam ettirebildikleri ifade ediliyor³¹.

Raporda milli mücadele döneminde denk gelen esere ayrıca önemli verilmesi ve o devrin Genç Kalemler, Türk Yurdu gibi dergilerin yeni alfabeyle yeniden basılması kararı alınmış.

Raporda ayrıca yapılması gerekenler şu şekilde sıralanmıştır;

-Türk edebiyatının ilk yazılı eserlerinden başlamak üzere eksiksiz bir envanterinin yapılması bibliyografyasının düzenlenmesi gereklidir.

-Sözlü edebiyat ürünleri modern kayıt vasıtalarıyla sistemli bir şekilde derlenerek yazıya geçirilmeli, bu çalışma sınırlanmamalı, yurt dışında da yapılmalıdır.

-Atatürk devri Türk edebiyatı eserleri kllyat halinde yayınlanmalıdır.

-Okul kitaplarına Türk edebiyatına ait metinlerin asıllarının verilmesi, böylece çocukları Türk kültürünün kaynaklarına yönlendirme sağlanmalıdır.

-Ayrıca yayınlanan kültür ve edebiyat eserleri Kültür Bakanlığı'nın bünyesinde bir merkezde toplanmalıdır.

-ocuk edebiyatına özellikle önem verilmeli. Dine, milliyete, devlete isyan duygularıyla dolu olan yayınlar önlenmelidir. Ayrıca milli değerleri telkin eden eserlerden kurulu bir ocuk edebiyatı serisi çıkarılmalıdır.

-Türk edebiyatının en güzel eserleri TRT ve radyoda tanıtılmalı. Ayrıca milli değerleri güzel bir şekilde işleyen edebi eserler uzman kişiler tarafından film haline getirilerek TRT'de yayınlanmalıdır.

-Çeşitli Türk lehçelerinde yazılmış olan değerli eserlerin yayın hakları Kültür Bakanlığınca satın alınarak yeni Türk alfabesiyle yayınlanmalıdır.

-Yüksek ğretimde mecburi Türk Kültürü eserleri ihdas edilmelidir.

---

³¹ Milli Kültür, s. 185.

-Yapılan Türkoloji çalışmalarını tanıtmak için Türkoloji haber bülteni yayınlanmalıdır.

Bunlara ilave olarak;

-Türk Edebiyatı Enstitüsü

-Türk Edebiyatı Araştırma Merkezi

-Edebiyat Liseleri

-Türk Edebiyatı Müzesi

- Ve sözlü edebiyat ürünlerini içeren belgelerin korunacağı arşivlerin kurulmaları gerektiği kararı alınmıştır³².

2.3.5. Musiki Alanı İle İlgili Politikalar

Türk Musikisi Araştırma Enstitüsü kurulması ve Milli Musiki Politikasının sürdürülmesi kararı alınmış.

Okullarda okutulacak kitapların Milli Musiki Esasları doğrultusunda yeniden hazırlanması gerektiği üzerinde durulmuştur³³.

Unutulmaya yüz tutmuş türkülerin derlenerek düzenlenmesi ve kaydedilmesi gerektiği belirtilmiştir³⁴.

2.3.6. Türk Temaşa Kültürü İle İlgili Politikalar

Anadolu köy seyirlik oyunları, meddah, gölge oyunu, bebek oyunu ve orta oyunundan oluşan geleneklerdir.

Ayrıca piyes, operat, opera, bale, pandomim, sinema ve televizyondan oluşan metne dayalı farklı ve yabancı temaşa sanatları kültürün nesilden nesile aktarılmasını sağlayan vasıtalarından biridir.

Gelenekli temaşa sanatlarının yaygınlaştırılması yerine milli kültür mirası olarak tanıtılması, metne aktarılıp arşivlenmesi ve okullarda öğretilmesi gerektiği belirtilmektedir.

---

³² Milli Kültür, s. 37-47.

³³ Milli Kültür, s. 55.

³⁴ Milli Kültür, s. 206.

2.3.7. Halk Bilgisi İle İlgili Politikalar

Bu komisyona katılan üyeler folklor hakimi isimler olup tam liste şu şekildedir³⁵;

Türk halk bilgisi(Folklor) Alt Komisyon Raporu

Başkan :Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

Başkan Yardımcısı : Doç. Dr. Umay GÜNAY

Üyeler : Doç. Dr. Abdurrahman GÜZEL

Doç. Dr. Fikret TÜRKMEN

Nail TAN

Doç. Dr. Dursun YILDIRIM(Katılmadı)

Raporda öncelikli olarak halk bilgisinin ve halkın tanımı yapılmıştır.

“Halk Bilgisi (Folklor), halk hayatının ve kültürünün bilgisidir. Medeni bir millet içinde okumuş insanların kültüründen farklı olarak “yaşayan büyük topluluk ile onun gelenek yolundan tecrübe ile elde ettiği bütün maddi ve manevi bilgiler geniş manada halk bilgisinin konusunu teşkil eder³⁶.

Milletlerin hayatlarında ilk devirlerden itibaren görülen dil, din, sanat, adet, anane, inanışlar, zamanla kendine özgü bir kimlik kazanır. İşte tüm bu bilgiler tarih seyri içinde kültürü meydana getirir³⁷.

Raporda Türk klasik kültürünün milli kültürümüzün özünü ve temelini oluşturduğu belirtilmektedir. Bu kültürün devamlılığının ise gelecek nesillere aktarılmasıyla mümkün olacağı, bunun da kültürü meydana getiren unsurların bilinmesine bağlı olduğu ifade ediliyor. Bu unsurların ilmi suretle tespit edilmesi, korunması, değerlendirilmesi, yayılması ve tanıtılması gerektiğine yer veriliyor³⁸. Bunun için folklor üzerine yapılan çalışmaların yoğunlaştırılması gerekir.

Üniversitelerimizin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde Halk Edebiyatı’ndan başka yeni olan bir Halk Bilgisi anabilim dalının olmasının önemli bir gelişme olduğu ifade edilmiştir³⁹.

---

³⁵ Listede yer alan isimler o zamanki unvanlarıyla yazılmıştır.

³⁶ Milli Kültür, s. 349.

³⁷ Milli Kültür, s. 349.

³⁸ Milli Kültür, s. 350.

³⁹ Milli Kültür, s. 351.

Çağdaş tiyatro ve sinema karşısında gerileyen Karagöz, meddah ve ortaoyununa televizyonda yer verilerek daha iyi tanınmasına imkân sağlamanın, Türk Halk Kültürünün geleceği için büyük faydalar sağlayacağı belirtiliyor⁴⁰.

Ayrıca derlenen malzemelerin ideolojik amaçlarla kullanılmasının önüne geçilmesi gerektiğine yer verilmiş; türkülerin, oyunların, kıyafetlerin illere mal edilerek sunulmasının kültür bütünlmesini engellediğini, buna dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiş⁴¹.

Halk şairleri ve halk tiyatrosu sanatçılarının diğer sanatçılar kadar desteklenmediği ve eserlerinin çok az bir ücretle veya ücretsiz kullanıldığına dikkat çekilmiş ve gereken önemin ve değerin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca birçok halk kültürü malzemesinin yayınlanmadığı, bunun için folklor atlası ve ansiklopedisi oluşturulması gerektiği de eklenmiştir.

Sözlü ve yazılı bütün halk kültürü ürünleri ile yabancı dillerde ve alfabelerdeki Türk halk kültürünü ilgilendiren malzemeler de ihmal edilmemelidir⁴².

Türk Halk Kültürü'nün Atatürk ilkeleri ışığı altında değerlendirilmesi yapıldıktan sonra her türlü imkandan yararlanılarak tanıtılması gereklidir.

Sonuç olarak Türk halk kültürü ile ilgili şunların yapılması gerektiği kararına varılmıştır.

- Çağdaş ülkelerdeki metot çalışmalarını takip etmek
- Derleme ve araştırmaları yayınlamak
- Beş yılda bir "Milletlerarası Folklor Kongresi" düzenlemek
- Halk kültürü değerlerimizin eğitim ve öğretimi sağlamak
- Tarihi Türk sporlarını canlandırmak, yaşatmak⁴³.

-TV ve Radyo kanallarında Türkler hakkında yapıcı eserler meydana getirmeleri için uzmanları teşvik etmek, milli kültürü yayan, tanıtan programlara yer verilmesine imkân sağlamak.

---

⁴⁰ Milli Kültür, s. 352.

⁴¹ Milli Kültür, s. 353.

⁴² Milli Kültür, s. 83-86.

⁴³ Milli Kültür, s. 90.

2.3.7.1. Halk Bilgisi Konusunda Yapılacak Temel Hizmetler

Yapılacak hizmetler derleme, arşiv ve dokümantasyon, değerlendirme, teşkilatlanma ve donatım ile yurt içinde ve yurtdışında tanıtma, yayma olarak planlanmıştır.

2.3.7.1.1. Derleme

Üniversite ve yüksekokullarımızın ilgili bölümlerinden mezun olan elemanlar tarafından sözlü ve yazılı bütün halk kültürünü ilgilendiren ürünlerin derlenmesi merkezden koordine edilerek en geç 2000 yılında kadar tamamlanması gerekir. Derlenecek malzemelerin çerçevesini oluşturan konular şu şekilde belirlenmiştir.

- Anonim ve ferdi eserler
- Halk musikisi
- Halk oyunları
- Halk tiyatrosu
- Halk sanatları
- Adet, anane ve inanışlar
- Halk sporları
- Halk hekimliği
- Giyim, Kuşam süslenme⁴⁴

2.3.7.1.2. Arşiv Dokümantasyon

Derlenen malzemelerin korunması için arşiv laboratuvar, bilgi işlem merkezi gibi birimlerin kurulması ve bu birimlerin ihtiyacı olan teknik donanımın sağlanmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Derlenecek olan malzemelerden sözlü olanların ilmi usullerle yazıya geçirilip çoğaltılması ve çeşitli tehlikelere karşı da korunması gerektiği ifade edilmiştir.

---

⁴⁴ Milli Kültür, s. 355-356.

2.3.7.1.3. Tanıtım ve Yayma

Türk Halk Kültüründe derlenen malzemeler milli ülküler etrafında değerlendirildikten sonra Türk Milletinin insanlığa sunduğu Yunus Emre ve Nasrettin Hoca gibi değerlerin yayınlanması sağlanmalıdır⁴⁵.

Burada dikkat çeken milli kültürümüzle ve benliğimizle doğrudan ilişkili şahıs isimlerine yer verilmiş, milli kimliğimize hizmet eden isimler seçilmiştir.

Milli Kültürümüzle ilgili yapılacaklar ise şöyle belirtilmiştir:

-Halk kültürü (folklor) Merkez Binasını Türk zevkine ve modern ihtiyaçlara cevap verecek şekilde düzenlemek ve donatmak

-İleri memleketlerdeki metot çalışmalarını takip etmek ve bunları Türk dilinde yaymak

-Yapılan derleme ve araştırmaları yayınlamak

-Beş yılda bir Milletlerarası Folklor Kongresi düzenlemek

-Halk kültürü değerlerimizi eğitim ve öğretim yoluyla yaymak

-Tarihi Türk sporlarıyla ilgili bir federasyon kurmak

-Türk Spor Tarihi yazdırmak

-Tarihi Türk Sporlarıyla ilgili filmler çevirmek⁴⁶

Halk Kültürünün insan seviyesine, mülke ve devlete bağlılığa, hoşgörüyü, iyi davranışlara önem veren malzemelerle dolu olduğu ancak ders kitaplarında bu malzemeye yer verilmediği, yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır⁴⁷.

Ders kitaplarında halk kültürü değerlerimizden yeterince yararlanılması gerektiği çünkü halk kültürü değerlerimizin milletlerimizi birleştiren ve bütünleştiren unsurlar olduğuna yer verilmiştir⁴⁸.

2.3.8. Çocuklara Yönelik Yayın Politikası

Türk vatandaşının yetişmesindeki temel unsurların tespitinden sonra çocuklara yönelik yayınların şu kaynaklardan çıkabileceği belirtiliyor.

-Derlenen Türk Masallarından,

---

⁴⁵ Milli Kültür, s. 358.

⁴⁶ Milli Kültür, s. 359-360.

⁴⁷ Milli Kültür, s. 352.

⁴⁸ Milli Kültür, s. 354.

- Bugüne kadar yayınlanmış seçme eser ve hikâyelerden,
  - Destanlarımız, türkülerimiz, halk hikâyeleri, efsanelerimiz, dini mahiyette menkıbeler ve bilgilerden,
  - Tarihimizden,
  - Ülkemizin dağları, ırmakları, şehirleri vb. özellikleriyle tabiat unsurlarını, tarihi kahramanları tanıtan, sevdiren efsanelere dayalı unsurlardan⁴⁹.
- Görüldüğü üzere yeni neslin yetişmesinde üzerinde durulan husus çocuklara yönelik yapılan yayınlarda milli kimliği ön planda tutan kaynakların kullanılmasıdır.

2.3.9. TRT Yayın Politikası

Kültür politikasının uygulama ayaklarından biri de TRT'dir.

TRT'nin görevini yerine getirmediği, farklı amaçlara hizmet ettiği⁵⁰ çeşitli söylemlerle eleştirilmiştir.

Türk ahlak, töre ve değerlerine aykırı olmayan yayınların devlet kontrolünde yayınlanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sinema filmlerinden milli kültüre ve çocuklara yararlı filmler için belediye rusumu indiriminin en düşük seviyede tutulması⁵¹ ve böylece bu konudaki yayınları teşvik edici önlemler alınması ifade edilmiştir. Buna karşın milli kültüre tamamıyla karşı ve onu tahrip edici yayınların da kontrol altına alınması gerektiği vurgulanmıştır.

TV ve Radyo Yayınlarının kaynakları şu şekilde belirtilmiştir:

- Derlenen Türk Masalları,
- Destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, türküler, dini menkıbeler,
- Tarihi, milli kahramanlar, seçkin ve örnek insanlar,⁵²

Yukarıda bahsi geçen kaynakların hepsi milletleri millet yapan, ortak geçmiş ve tarih bilinci uyandıran unsurlardır. Ayrıca bu kaynaklar çocuklar ve gençlere yönelik yapılacak olan yayınların da kaynaklarıdır.

TRT yayın politikasında dini öğelerin de ön planda tutulması için haftanın üç günü din programları düzenlenmesine karar verilmiştir.⁵³

---

⁴⁹ Milli Kültür, s. 98.

⁵⁰ Milli Kültür, s. 241.

⁵¹ Milli Kültür, s. 103.

⁵² Milli Kültür, s. 394.

⁵³ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, Başak Yayınları, Ankara 1991, s. 89.

2.3.10. Milli Kültürün Yurt Dışında Tanıtılması

Çeşitli ülkelerdeki üniversitelerde yer alan Türkoloji bölümleri, Türk Araştırma Merkezleri her konuda desteklenmeli, Türk topluluklarının yaşadığı yerlerdeki üniversitelerde Türkoloji bölümünün açılıp geliştirilmesi sağlanmalı yönünde kararlar alınmıştır.

Yabancı ülkelerdeki okul kitaplarında Türkiye hakkında yer alan gerçek dışı bilgiler üzerinde önemle durulmasına dikkat çekilmiş⁵⁴ bu konuda tedbir alınması gerektiği belirtilmiştir.

2.3.11. Tarih Alanında Yapılan Politikalar

Komisyon raporunda tarih ile ilgili durum tespiti yapılmış ardından tarih ders kitaplarıyla ilgili yapılan gözlemler sıralanmıştır.

Raporda Türkiye'nin 1950'den sonraki hızlı sanayileşme döneminde Türk tarihi ve kültürünün ihmal edildiği ve bunun nesilleri manevi buhrana sürüklediği belirtilmiştir.

Yazılan tarih kitaplarının günümüz gerçeklerinden uzak olduğu ve bilgilerin güncellenmediği, farklı ideolojilerle yazılmış olanlarının ise gençler üzerinde olumsuz etki bıraktığı, bunun örneklerinin 12 Eylül öncesi yaşanan olaylarda görüldüğü, yeni yazılacak olan tarih ders kitaplarının milli tarih ve kültür bilimiyle yazılması gerektiği belirtilmiştir⁵⁵.

Raporun bu kısmında idareci tabakanın milli şuurla hareket etmemesi eleştirilmiştir. Türk İslam eserleri yerine Hitit, Bizans, Roma gibi devletlerin eserlerine daha fazla ağırlık verilmesi ve Noel Baba, Eros gibi Hıristiyan inancını kamçılayacak unsurlara yer verilmesi Türk kültürüne zarar veren unsurlar arasında görülmüştür⁵⁶. Bunun yerine Anadolu'nun Türk yurdu olduğunu kanıtlar nitelikte Çaka Bey, Selçuklu medreseleri, Mevlana vb değerler gibi bilgilere yer verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

---

⁵⁴ Milli Kültür, s. 199-120.

⁵⁵ Milli Kültür, s. 490.

⁵⁶ Milli Kültür, s. 491.

2.3.12. Din ve Ahlak İle İlgili Politikalar

İlmi ve akli bir din politikası devlet ile milleti birleştiren bir unsur olabilir⁵⁷. Bu unsur ortak kültürdür. Din ise ortak değerler arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda “*din kültürün özü, kültür dinin formudur.*”⁵⁸. Kültürün beslendiği kaynaklardan biri de dindir.

Raporda Kenan Evren’in 1982 Ramazan bayramında ifade ettiği Türk milletinin ahlaki yaşayışının kaynağının İslamiyet oluşu mesajı yer almaktadır. Türk mimarisinin edebiyatının, ahlakının, örf ve adetlerinin İslamiyet göz önünde bulundurmadan anlaşılamayacağı belirtilmektedir. Türk Milletinin varlığının ve bütünlüğünün devam etmesinde İslamiyet’in büyük rolü olduğu bir kez daha vurgulanıyor.

Bu yüzden kültür politikasının planlanmasında dinin ihmal edilmemesi gerektiği ifade ediliyor.

Manevi değerlerin öğretilmediği nesillerin 12 Eylül öncesi yaptıklarını gerekçe göstererek bunu önlemek adına Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ilk ve ortaöğretimde zorunlu hale getirilmiş ve bu zorunluluk anayasayla da güvence altına alınmıştır. Atatürk’ün çıkardığı Tevhid-i Tedrisat ve “*Türk Milleti mütesaviyen dinini öğrenmelidir. Dinini öğrenmesi için tek bir yere muhtaçtır orası da mekteptir.*” sözüyle yapılan din dersi zorunluluğu desteklenmiştir⁵⁹.

Raporun ilerleyen kısımlarında İslamiyet’in Türk milletinin seviyesine en uygun din olduğu, birleştirici ve bütünleştirici yönü vurgulanmış, dinin bu gücü Türk milletini en buhranlı dönemlerinde dağılmaktan kurtardığı, bu hususta Ahi Evran, Hacı Bektaş, Mevlana ve Yunus Emre’nin büyük rol oynadığı ifade edilmiştir⁶⁰.

Bu yüzden; laikliğin dinsizlik ve din düşmanı olmadığı iyice anlatılmalıdır. Bu doğrultuda devletin kalıcı bir din ve ahlak eğitimi politikası olmalı ve bu politika ilmi araştırmalara göre zaman zaman yeniden gözden geçirilip düzenlenmelidir⁶¹.

---

⁵⁷ Milli Kültür, s. 129.

⁵⁸ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 94.

⁵⁹ Milli Kültür, s. 140-142.

⁶⁰ Milli Kültür, s. 143-144.

⁶¹ Milli Kültür, s. 144.

2.3.12.1. Din ve Ahlak Açısından Aile ve Çocuk Eğitimi

Raporda din ve ahlak açısından aile ve çocuk eğitimi üzerine de kararlar alınmıştır. Bu kararlar:

-Anaokulu çağındaki çocuklar için bir din ve ahlak eğitimi programı hazırlanmalıdır. TRT o çağdaki çocuklara verilen dini eğitimi destekleyici yayınlar yapmalıdır.

-Okullardaki sosyal bilgiler kitaplarının ilgili kısımlarında Diyanet İşleri Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatları da sayılmalıdır.

-Milli Eğitim, Kültür ve Turizm Bakanlığınca çıkarılan yayınlarda dini eğitim ve telkinlere yeterince yer verilmelidir⁶².

-TRT yönetim kuruluna seçilecek üyelerin bir tanesi dini konularda uzmanlaşmış biri olmalıdır, (Buna gerekçe olarak 1964 ve 1972’de yönetim kuruluna Müzik yayınları için iki müzisyen alınması gösterilmiştir.)

-Türkiye radyolarında ve televizyonda yayınlar Kur’an-ı Kerim açıklaması ve yorumu, din ve ahlak sohbetleri şeklinde olmalıdır⁶³.

-Camilerdeki resmi din görevlisi kadroları Maliye Bakanlığı’na düzenlenmelidir. Okullarda ve diğer yerlerde günah, haram, şarap gibi kavramlar unutturulmamalıdır⁶⁴.

Yukarıda belirtilen yapılacaklar dışında yeni neslin korunması için alınan bazı tedbirler vardır. Bu tedbirler içinde alkollü içki reklamlarının yasaklanması, okullara yakın içki satan yerlerin açılmasının önlenmesi, örgün ve yaygın eğitimde alkol ve uyuşturucu maddelerin kötülüklerini belirten programlara ağırlık verilmesi, TRT’de alkolün ruh ve beden sağlığına verdiği zararların kısa oyunlar olarak halka sunulması gibi tedbirlerdir⁶⁵.

2.4. Ders Kitaplarında Meydana Gelen Değişiklikler

12 Eylül sonrası dini görüş eğitim ve öğretim politikalarının baş ögesi durumuna gelmiş, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri anayasal güvenceyle

---

⁶² Milli Kültür, s. 148-149.

⁶³ Milli Kültür, s. 151-153.

⁶⁴ Milli Kültür, s. 158-159.

⁶⁵ Milli Kültür, s. 548.

okutulması zorunlu ders olarak uygulanmıştır. Buna karşın matematik, fizik ya da başka bir bilim dalının okutulması zorunlu değildir. Ayrıca felsefe dersleri de zorunlu olmaktan çıkarılmıştır.

12 Eylül'den itibaren Coğrafya dersleri Milli Coğrafya olarak değiştirilmiş, Felsefe dersi ise zorunlu olmaktan çıkarılıp seçmeli ders olmuştur⁶⁶. Felsefe kitaplarından maddeci felsefeciler atılmıştır.

Ayrıca 1980 sonrası Fizik, Kimya, Matematik vb. derslerin tümüne Atatürk'ten bir okuma parçası konulmuştur⁶⁷. Milli Güvenlik, TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri konulmuştur. Resmi programlarda Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı zorunlu hale getirilmiştir.

Ayrıca Anayasanın 42.maddesi eğitim öğretimin Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda yapılması gerektiğini belirtmiştir⁶⁸.

Yukarıda verilen örneklerden hareketle görülüyor ki Atatürk, milliyetçilik ve İslamcılık yaşamın her alanına sokulmuş, ders kitaplarında yoğun bir şekilde yer verilmiştir. Ders kitapları için seçilen metinlerde daha çok milliyetçi ve Türkçü söylemlere dayanan, onları yücelten kahramanlık konuları işlenmiştir.

Sonuç olarak Aydınlar Ocağı'nın etkisiyle okul kitaplarında Kemalizm ve Türk İslam Sentezinin iç içe verildiği söylenebilir⁶⁹.

2.4.1 Felsefe Derslerinde Yapılan Değişiklikler

Raporda maddeci filozoflar dine olan mesafelerinden ötürü eleştirilmiştir. Bunların başında Marx, Darwin ve Freud gelmektedir.

Marx'ın dini ahyon olarak görmesi⁷⁰ ve Darwin'in evrim teorisinin genç dimağlara yerleştirilmesinden duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir. Freud'un ise her şeyi cinsellikle açıkladığı⁷¹; cemiyeti, dini, devleti, ahlakı ve aileyi bir düşman olarak gösterdiği ifade edilmiş, bu gibi felsefecilerin Batı'yı büyük bir manevi çöküntüye uğrattığı ifade edilmiştir.

---

⁶⁶ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 80.

⁶⁷ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 84.

⁶⁸ T.C 1982 Anayasası 42. madde.

⁶⁹ Etienne Copeaux, Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine, s. 61-62.

⁷⁰ Karl Marx- Friedrich Engels, Din Üzerine, Sol Yayınları, Ankara 2008

⁷¹ Sigmund Freud, Cinsellik Üzerine, Alter Yayıncılık, Ankara 2012.

Freud insana şehvetin peşinde koşmak gibi gizli bir amaç göstermektedir⁷² ifadesine de yer verilerek bunun genç nesli olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır.

Ayrıca Nietzsche'nin Nihilist felsefesi yıkıcı felsefe olarak görülmüş, bu gibi maddeci felsefelerin karşısına ruhçu ve maneviyatçı felsefelerle çıkılmazsa en başta insanın kaybedileceği ve buna bağlı olarak da cemiyetin, devletin, kalkınmanın ortadan kalkacağı ileri sürülmüştür⁷³.

A.Comte'un pozitivizmi "insanlık dini" olarak önermesi⁷⁴, Durkheim'in⁷⁵ cemiyete tanrı demesi eleştirilmiştir⁷⁶. Özellikle o dönemde pozitivist yazar ve düşünürler üzerine gidilmiş, eleştirilmiş ve karşı yayınlar yapılmıştır.

Bu, Türk İslam Sentezi'nin uygulanmasının gerekçesi olarak gösterilmiş ve uygun ortam hazırlanmasına da fırsat sunmuştur.

12 Mart, 12 Eylül hadiselerinin yaşanmasının nedeni olarak Cumhuriyetten itibaren verilen eğitim sisteminin insanları pozitivizme yönlendirdiği, dini ve ahlaki terbiyenin verilmediği görüşü savunulmuş ve dönemin cumhurbaşkanlarının 12 Mart muhtırasından iki gün sonra "Bu hadiseler Cumhuriyet eğitiminin iflas ettiğini gösterir." sözüyle de desteklenmiştir.

2.4.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Yapılan Değişiklikler

Toplumunu şekillendiren gençliği maddeci düşünce ve ideolojilerden uzak tutmanın yolu olarak bu tarihten itibaren zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi getiriliyor. 1982 Anayasasının 24'üncü maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve orta-öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır".

Bu ders Türk İslam Sentezi dâhilinde yeni neslin felsefi dünyasını şekillendirmesi için ruhçu ve maneviyatçı olarak yetiştirmeleri adına atılan bir adım olmuştur.

---

⁷² Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 84.

⁷³ Milli Kültür, s. 539-541.

⁷⁴ Auguste Comte, Pzitivizmin İlmihali, Maarif Basımevi, İstanbul 1952

⁷⁵ Emile Durkheim, Dini Hayatın İlkel Biçimleri, Eski Yeni Yayınları, Ankara 2011.

⁷⁶ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 127.

Bunun gerekliliği ise dinin topluma dinamizm veren, toplumu bütünleştirici olarak hedefler sunan, insanın hareket tarzlarına yön veren bir unsur teşkil etmesi olarak görülmüştür⁷⁷.

Böylelikle devlet eliyle din eğitimi almış olan yeni nesil devlete, milletine, kültürüne sahip çıkacak, onu koruyup kalkınmasına destek sağlayacaktı.

Bunun için mutlaka devletin bir din ve ahlak eğitimi politikası bulunmalı ve dini sevdirci mahiyette faaliyetler yürütülmelidir⁷⁸.

Anaokuluna giden çocuklar için bir din ve ahlak eğitimi programı hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. TRT’de ise bunu destekleyen programlar yapılmalıdır⁷⁹.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ortak dersler arasına alınıp temel eğitimin ilk sınıfından itibaren başlatılması gerektiği de eklenmiştir. Bu dersler bu işin eğitimini almış kişilerce okutulmalıdır. Ayrıca Sosyal Bilgiler kitabının içine il idaresi bilgileri ile ilgili kısımlarına Diyanet İşleri Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatları da eklenmelidir. Ayrıca Milli Eğitim ve Kültür ve Turizm Bakanlıklarınca çıkarılan çocuk yayınlarında dini eğitim ve telkinlere gereğince yer verilmesi gerektiği de belirtilmiştir⁸⁰.

Okullarda yapılan yayınların din dersini sarsıcı veya çürütücü nitelikte olmaması, dinin ve din görevlisinin itibarının zedelenmemesi, yapılan filmlerde Müslümanlar ölürken şahadet getirdiğinin gösterilmesi, okullarda günah, sevap, haram kavramlarının unutturulmaması, fakültelerin ilk sınıflarında Türk Milli Kültürü ve Manevi Değerleri derslerine yer verilmesi gerektiği din derslerinin verimli olabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar olduğu belirtilmiştir.

Türkçü söylemler ilgili derslerle kalmamış Din Kültürü ders kitaplarında “*Türkler doğuştan asker millettir, İslamiyet’te her an için savaşmayı emreder*⁸¹” ifadeleri yer almıştır. Bu bağlamda yola düşen bayrak resmi, ayet, hadis yazılı kâğıtlar, devlet büyükleri ve milli kahramanlarımızın resimleri bulunan gazete ve kâğıtları kaldırmak, ayakaltında çiğnenmelerine izin vermemek, radyo ve televizyonlarda yapılan Kur’an ve mevlit gibi dini yayınları dinlemek ve sosyal olmak gibi ifadeler kitapta yer almıştır⁸².

---

⁷⁷ Milli Kültür, s. 544.

⁷⁸ Milli Kültür, s. 545.

⁷⁹ Milli Kültür, s. 554.

⁸⁰ Milli Kültür, s. 555-556.

⁸¹ Etem Ruhi Fırlalı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Orta-3, MEB Yayınları, Ankara 1982, s. 131.

⁸² Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 147-149.

Ders kitaplarının genelinde vatanın her karış toprağın atalarımızın kanıyla sulandığı ve bunun için de öğrencilere büyük sorumluluklar düştüğü yer almıştır⁸³. Bunun bir borç olduğu ve ömür boyunca çalışılması gerektiği de ifade edilmiştir⁸⁴.

2.4.3. Biyoloji

1983 ve 1985 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Vehbi Dinçerler 1985 yılında okullara bir genelge göndererek Evrim Teorisi'ne olan mesafesini belirtirken teorinin kötü olduğuna, uzun süre önce çürütüldüğüne, materyalist ve komünist bir yaklaşım olduğuna değinir⁸⁵. Sonrasında ise üniversitelerden seçilmiş bazı bilim adamlarının katkılarıyla da biyoloji kitaplarına yaratışçılık eklenir.

Buna ilaveten 1985 yılında öğretmenlere parasız olarak ABD işbirliğiyle hazırlanan Evrim Teorisine alternatif "Yaratılış Modeli" isimli kitapçık dağıtılmış⁸⁶.

Derslerde evrim teorisini anlattığı için bazı öğretmenlere soruşturma açılmış ve içlerinden sürülenler de olmuştur.

Biyoloji, doğumu ve ölümü fizyolojik bir olay olarak gösterirken dönemin lise kitaplarında Tanrı'nın emriyle gerçekleştiği anlatılıyor. Timuroğlu Türk İslam Sentezi adlı kitabında bunu 12 Eylül sonrası dinin bilimin bağımsızlığına saldırısı⁸⁷ olarak değerlendirmiştir.

Hatta Timuroğlu Münip Yeğin'in Biyokimya adlı eserinden hareketle tıp fakültelerinde okutulan insan beynindeki hürmet, tapınma, ibadet ve dua merkezi gibi bilimsel olmayan ifadeler kullanıldığını belirtmiştir⁸⁸.

Üniversitede okutulan bazı ders kitaplarında İslami öğeler Atatürk'le kamufle edilmiştir. Atatürk Üniversitesi Biyokimya ders kitabında geçen "*Ne mutlu İslami terbiyeyi benimsemiş olan Atatürk evlatlarına*" ifadesinin dini öğeleri koruma altına aldığı söylenebilir. Ayrıca biyokimya yazarları insan beyninde tespit edilen yerler arasında şunları da almıştır:

- Hayırlı işler yapmak,

---

⁸³ Mevlüt Uysal ve Reşit Alkan, Ortaokullar İçin Ahlak Dersleri 2. Sınıf, MEB Yayınları, İstanbul 1981, s. 12

⁸⁴ Sabri Özdemir, Ortaokul ve Dengi Okullar İçin Din Bilgisi 1, MEB Yayınları, İstanbul 1982, s.66.

⁸⁵ Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Evrim Teorisi Hakkında Rapor Özeti.

⁸⁶ Henry M. Mornis, Yaratılış Modeli, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1985.

⁸⁷ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 47.

⁸⁸ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 95.

- Hürmet tapınma, ibadet dua,⁸⁹

Tüm bunlar hükümetin Türk-İslam Sentezini eğitim ve öğretim kurumlarında müfredatla uygulamaya koyduğunu gösterir niteliktedir⁹⁰.

2.4.4. Tarih, Sosyal Bilgiler ve Coğrafya Kitaplarındaki Yapılan Değişiklikler

Tarih ve Sosyal Bilgiler dalı ile ilgili ders kitapları her beş yılda bir yenilenme kararı alınmasına rağmen 25-30 yılda bir yenileniyordu.

Ayrıca farklı ideolojilerde yazılmış olanları gençlerin kendi milletine olan inancını yitirmesine neden oluyordu⁹¹.

Bunun için ilme dayanan bir kültür politikası seçilmelidir.

İlaveten okul kitapları yeniden gözden geçirilmeli, Türk Tarihi dersleri Sosyal Bilgiler'den çıkartılıp ayrı bir ders ve kitapla okutulmalıdır. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğunun son çağlarındaki aldığı yenilgiler bir utanç ve felaket dönemi olarak görülmemeli, kitaplardaki ağırlık vatan ve devlet için dökülen kanların amaçlarına verilmelidir. Raporda ayrıca İslamiyet'in Türklerin dağılmasını önleyen kuvvetli bir unsur olduğu dile getirilip, Türklerin İslamiyet'i benimsemelerinde İslamiyet öncesi ahlak ve geleneklerinin aykırılık göstermediği ve bunun ders kitaplarında yer alması gerektiği vurgulanmıştır⁹².

Tarihin öğretilmesinde meselelerin tahlilinin milli bir görüşle yapılmasının; milli görüşün ne olduğunun sığ biçimde belirlenmesi ve idareci tabakada milli tarih şuurunun tam manasıyla yerleşmemiş olmasının Türk kültürünü zedeleyici mahiyette faaliyetlere girişilmesine sebep olduğu belirtiliyor⁹³.

12 Eylül'den sonra ders kitaplarını Türk İslam Sentezcileri tarafından yazıldığı ve müfredat programı da Aydınlar Ocağı denetiminde düzenlendiğini belirten Timuroğlu DPT'ye Milli kültür raporunu hazırlayanların Aydınlar Ocağı olduğunu

---

⁸⁹ Vecihi Timuroğlu Türk İslam Sentezi, s. 132: "Prof. Dr. M. Münip Yeğin ve Arkadaşları, Biyokimya, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No: 653, Tıp Fakültesi Yayınları No: 38, s. 8".

⁹⁰ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 38.

⁹¹ Milli Kültür, s. 126.

⁹² Milli Kültür, s. 132-134.

⁹³ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 125.

ekliyor. Ders kitaplarında Türklerin İslam'ı seçmelerindeki temel nedenin Türklerin inanç ve telakki ile İslam ilkeleri arasındaki benzerlik olduğu vurgulanmıştır⁹⁴.

Bu benzerliklerin her iki tarafta da tek Tanrı inancı, ahiret inancı gibi benzerliklerdir.

Ancak Timuroğlu bunun hiç de öyle olmadığını M.Ö 1. yüzyılda Hunların gündüz güneşe gece aya taptıklarını, bir savaşta Çinlilere tutsak düşen Hun beyin yatağının altında put bulunduğunu Abdulkadir İnan'ın kitabından⁹⁵ hareketle örneklerle ifade etmiştir. Türklerin keçeden Tanrı yaptıkları, kutsal yerlerde mum yaktığı, ulu bir ağaç ya da dağ görüldüğünde secde edildiği gibi örneklerini de eklemiştir⁹⁶.

Türk Milletinin varlığını devam ettirebilmesinde İslamiyet'in etkili olduğu Milli Kültür Raporu'nda belirtilmiş hatta Hıristiyanlığı kabul eden bir kısım Türklerin varlıklarını bile koruyamadığı örnekleri yer almıştır⁹⁷.

Liseler için Coğrafya kitabında⁹⁸ NATO'nun bir barış ve özgürlük kuruluşu olduğu anlatılırken, VARŞOVA paktının ise Sovyetlerin güdümünde saldırgan bir kuruluş olduğu izlenimi verilmeye çalışılmıştır⁹⁹.

Yapılan değişiklikler kitapların içeriğiyle kalmamış isimleri de değişmiştir. Tarih, Coğrafya ve Edebiyat dersleri Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Milli Edebiyat isimleri altında verilmiştir.

2.4.5. Türkçe ve Edebiyat Kitaplarında Yapılan Değişiklikler

Ders kitapları yaşayan, canlı, tabii Türkçe ile yazılmalı, ders kitaplarında klasikleşmiş metinlere yer verilmeli, öğretimde ilk ve ortaokullarda telaffuz düzgünlüğü, kelime hazinesinin genişletilmesi, liselerde ise dil bilgisine dayalı Türk Dili dersi müstakil ve temel ders olarak okutulmalıdır¹⁰⁰.

Okul kitaplarındaki Türk edebiyatına ait metinlerin asıllarına yer verilmesi ve çocukların kültürün kaynağına yönlendirmesi kararı alınmış, Türk edebiyatlarına ait en güzel eserlerin ders kitaplarına mutlaka girmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yüksek

⁹⁴ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 68.

⁹⁵ Abdulkadir İnan, Eski Türk Dini Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976, s. 179.

⁹⁶ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 68.

⁹⁷ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 81.

⁹⁸ Reşat İzburak, Liseler İçin Coğrafya, Lise 1, İstanbul 1985.

⁹⁹ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 139-140.

¹⁰⁰ Milli Kültür, s. 173-176.

öğretimde Türkçe dersi gibi Türk kültürü derslerinin de mecburi olması gerektiği belirtilmiştir¹⁰¹.

Raporda Hitit, Roma, Bizans gibi tarihe gömülmüş devletlere ağırlık verilmesi, Noel Baba, Efes ve buna benzer yerlerde Hıristiyan inancını kamçılacak şekilde kutsal sayılmasının önüne geçilip Türk-İslam eserlerine önem vermemenin Anadolu'nun binlerce yıllık kalıtını inkar etmek manasına geldiği, açıkça İslam olmayanı yok etmek isteğinde bulunduğu görüşünü savunan Timuroğlu bu yüzden de Anadolu'daki kültür kalıtlarını Anadolu'nun yerli halkının yarattığını ileri sürerek Yunan uygarlığının kültürünün Anadolu'dan esinlendiğini savlayan Halikarnas Balıkcısı'nın yapıtlarının yayınlanmadığını ifade etmiştir¹⁰².

Ortaokul Türkçe kitaplarında kitabın dörtte biri Atatürk ile ilgili metinlere, yarısı da Türk İslam Sentezi görüşünü aşılama amacı taşıyan metinlere ayrıldığı belirtiliyor. Namık Kemal'in Vatan Yahut Silistre metnine 12 sayfalık yer ayrıldığı örnek olarak verilmiştir. Ayrıca kitaptaki metinler Türkçü söyleme sahip metinlerden seçilmiş olup bunlar arasında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Tabur Karanlıkta And İçti ve Türk Olmak gibi şiirleri, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban romanında Mehmet Ali'nin askere alınması, Yahya Kemal'in Akıncılar'ı yer almaktadır¹⁰³.

2.5. Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurulunda Görüşülen Rapor

Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu Cumhurbaşkanı Kenan Evren başkanlığında 20 Haziran 1986'da onuncu toplantısını yaptı. Toplantıya katılanlar arasında Başbakan Turgut Özal, Genelkurmay başkanı Org. Necdet Uruğ, Devlet Bakanı Mesut Yılmaz, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı Metin Emiroğlu, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri, Yök Başkanı İhsan Dağramacı, Atatürk Yüksek Kurulu Başkanı Suat İlhan ve Yüksek Kurul üyeleri Prof. Dr. Şükrü Elçin, Vefik Kitapçığı vardı.

Kültür unsurlarının ve kültür politikalarının tespitinde uygulanacak yöntem ve sorumluluklar hakkında inceleme başlıklı raporun birinci bölümünde amaç olarak *“genel kültür ve milli kültür unsurlarının araştırılması ve tespiti”*¹⁰⁴ yer almaktadır.

---

¹⁰¹ Milli Kültür, s. 187-191.

¹⁰² Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 125-126.

¹⁰³ Vecihi Timuroğlu, Türk İslam Sentezi, s. 142-144.

¹⁰⁴ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 70.

Raporun sonraki kısmında çeşitli bilim adamlarından alıntılar yapılarak kültürün bilimsel tanımı yapılmış, kültürel açıdan gelişimimizin Atatürk'ten alıntı yapılarak milli kültürün geliştirilmesine bağlı olduğu belirtilmiştir¹⁰⁵.

Tespit edilen genel kültür unsurlarının her birinin milli özelliklerinin araştırılarak milli kültür unsurlarının da tespitine önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır¹⁰⁶.

Daha sonra kültür unsurları fonksiyonel ve yapısal olarak ikiye ayrılmış. Bunlar: Adetler, örfler, görenekler, gelenekler, dil ve tarihten fonksiyonel olanları: din, ahlak, hukuk, ekonomi ise yapısal olanları içerir.

Raporun ikinci bölümünde, kültür politikasının tanımı yapılarak, kültür politikasının tespitinde uygulanan yöntem ile görev ve sorumluluklara yer verilmiştir. İlgili bazı kuruluşlar ile görev ve sorumlulukları şu şekildedir:

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür politikasını oluşturmaya en yetkili kuruluştur. Görevi kültürel değerleri araştırarak, korumak, yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek¹⁰⁷ olarak belirlenmiştir.

- Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı; Türk milletinin bütün fertlerini, kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek¹⁰⁸

- TRT Kurumu, yayın ilkelerinin 7. maddesi gereği görevi milli kültürümüzün tanıtılması ve bütün ülkeye yaygınlaştırılması konusunda programlara yer vermek¹⁰⁹.

- Atatürk Kültür Dil Tarih Kurulu; Milli politikaların oluşturulmasında, belirlenmesinde, yürütülmesinde ve milli hedeflerin seçilmesinde esas alınacak milli kültür unsurlarını tespit etmek, araştırma ve incelemeler yapmak¹¹⁰ olarak belirlenmiştir.

Raporun üçüncü bölümünde kültür politikası ilkeleri belirlenmiş, Kültür politikalarının tespitinde ilkeler belirlenirken Atatürkçülüğün Türkiye Cumhuriyeti'nin düşünce temelini oluşturduğu, anayasanın başlangıç bölümünden sonuna kadar ruh ve şekil veren unsurun Atatürkçü düşünce sistemi olduğu

---

¹⁰⁵ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 73.

¹⁰⁶ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 75.

¹⁰⁷ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 93.

¹⁰⁸ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 93.

¹⁰⁹ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 96.

¹¹⁰ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 97-98.

vurgulanmıştır. Bunun için kültür unsurlarının incelenmesinde dikkate alınması gereken ilkenin Atatürkçülük olması gerektiği belirtilmiştir¹¹¹.

Dördüncü bölümde kültür politikalarının tespitinde, oluşturulmasında ve uygulanmasında sorumlu kuruluşlar ele alınmış. Genel olarak görev ve sorumlulukların milli kültür etrafında şekillendiği görülmüştür.

Rapor “*aslında birbiriyle çelişen Atatürkçülük ile Türk İslam Sentezini bağdaştırmaya çalışan*¹¹²” bir özelliğe sahiptir.

Bu bağlamda kültür politikası belirlenirken de milli olana yönelik söz konusu olmuştur.

Rapor kabul edildikten sonra bir buçuk yıl kadar saklı tutulmuş. Sonrasında 2000’e Doğru dergisinin 1987 Ocak sayısında bu rapordan bahsetmesi üzerine, kurul Saçak Dergisi’nin Eylül 1987 sayısında raporu yayınlamıştır¹¹³.

2.6. Milliyetçiler Kurultayı Bildirisi

Milliyetçiler Kurultayı bildirisi Aydınlar Ocağı’nın 1987’de düzenlemiş olduğu Dördüncü Büyük Şura kararlarını içermektedir. Bu kurultay Aydınlar Ocağı’nın yapmış olduğu en önemli faaliyetlerin başında gelmektedir. Kurultaya dönemin bakanlar kurulu üyelerinden Kazım Oksay, Vehbi Dinçerler ve Hasan Celal Güzel de katılmışlardır¹¹⁴. Kurultayda Bakanlar Kurulu’ndan üyelerinin bulunması ve kurultayı düzenleyen Aydınlar Ocağı’nın dönemin hükümeti ANAP tarafından desteklenmesi, kurultayda alınan kararların ülke politikası için önem arz ettiğini ve dikkate alındığını göstermektedir. Dördüncü Büyük Şura kararlarının tam metnine Güvenç’in Türk İslam Sentezi adlı eserinde ulaşılmış, alıntılar da sözü geçen eserden yapılmıştır.

---

¹¹¹ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 101.

¹¹² Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 113.

¹¹³ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 114.

¹¹⁴ Bozkurt Güvenç, age, s. 153.

2.6.1. Dini Hayat Komisyonu Raporundan

Raporda laikliğin “dinsizlik” olarak algılanmasının önüne geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır¹¹⁵.

Raporda din derslerinin anaokullarından itibaren başlatılması, ders saatlerinin arttırılması, din ilimleri ile fen ilimleri arasında çatışma olduğu şeklindeki görüşlerin yanlış anlaşılmaya mahal verilmemesi gerektiği, ülkenin din görevlisi ve branş öğretmenleri ihtiyacı göz önüne alınarak imam hatip liselerindeki kontenjan sınırının kaldırılması gerektiği belirtilmiştir. TRT’de din görevlilerinin küçük düşürülmemesi prensibine yer verilmesi, Türk aile düzen ve müessesesini sarsan yayınlara önlem alınması ve bu doğrultuda TRT bünyesinde Dini Yayınlar Dairesi kurulması gerektiği ifade edilmiştir¹¹⁶.

2.6.2. Kültür Komisyonu Sonuç Raporundan

Türkçenin giderek yozlaştığı, niteliklerini kaybettiği üzerine dikkat çekilmiş buna engel olmak için de raporda bazı hedefler belirlenmiştir. Belirlenen hedefler şunlardır:

-Orhun Abideleri’nden günümüze değin divan ve halk edebiyatı ayrımı yapmaksızın, edebiyatımızın bütün verimlerinin ortaöğretimde ciddi olarak öğretilmesi ve bunu sadece okulların yapması.

-Meydana getirilecek sanat eserinde Türk milli kültürünün hem bütün olarak işlenmesi hem de sık sık motif olarak yer alması.

Türk Dili ve Edebiyatı üzerindeki araştırmaların eksikliğini gidermek üzere Türkologlar yetiştirilmesi. Ayrıca Türklükle ilgili araştırmaların hemen Türkçeye çevrilerek bol kadrolu bir tercüme bürosunun kurulması.

Yabancı dillerden dilimize giren henüz yerleşmemiş, halka mal olmamış ve yeni girmekte olan ilim, kültür ve felsefe terimlerine mutlaka kendi dilimizden karşılıklar bulunması.

-Edebiyat ve tiyatro eserlerinde yaşayan Türkçenin özendirilmesi.

-Dış ülkelerde Türk Kültür Merkezleri’nin açılması.

---

¹¹⁵ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 129.

¹¹⁶ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 130.

-Son olarak da Türk boyları arasında ortak bir edebi dil yaratmak¹¹⁷ hedefi belirlenmiştir. Bu hedef en büyük ve en uzak hedef olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca tüm bu hedeflere ulaşırken millileşmeye de önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2.6.3. Eğitim Komisyonu Raporundan

Raporda mutlu insan yapısının inşa edilmesi hedef olarak gösterilmekte ve mutlu insan Müslüman Türk olarak tanımlanmaktadır¹¹⁸.

Milli, dini ve örfi değerlerimizi temel alan vatanına, milletine gayesi olan programlar geliştirmeli, Milli ve dini yapımıza uymayan bilgiler programlardan çıkartılmalıdır¹¹⁹.

Bu doğrultuda biyoloji kitaplarında Evrim Teorisi çıkartılıp yaratıcılık eklenmiş, felsefe kitaplarından ise pozitivist, maddeci felsefeciler çıkartılmıştır.

Ayrıca kültür mirasımıza yabancı kalmamak için Osmanlıcanın öğretilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır¹²⁰.

---

¹¹⁷ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 132-133.

¹¹⁸ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 136.

¹¹⁹ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 137.

¹²⁰ Editör: Bozkurt Güvenç, Türk İslam Sentezi, s. 138.

SONUÇ

Fransız İhtilalı'nın yaymış olduğu milliyetçilik akımına paralel olarak ortaya çıkan folklor ilerleyen süreçlerde milli birlik ve beraberliği sağlamada başvurulan ilk seçenek olmuştur. Folklor milletlerin kendilerine özgü ürünleri içermesi sebebiyle milli devletlerin oluşturulmasında rol oynamıştır. Bu da ilerleyen zamanlarda her ülkenin bir folklor politikasının olmasına zemin hazırlamıştır.

Türkiye'de direkt olarak bir folklor politikası olmamasına karşın, çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yürütülen kültür ve eğitim politikalarının içinde folklorla ilgili politikaları görmek mümkündür.

Ciddi manada Türkiye'de folklorla ilgili çalışmalar ilk olarak 1912'de kurulan Türk Ocakları ile karşımıza çıkmaktadır. Türk Ocakları'nın sahip olduğu Türkçülük, milliyetçilik ideolojisi çerçevesinde Türk kültürüne ait gelenek, görenek, halk şarkıları, atasözleri, halk hikâyeleri ve göçebe toplumlar ile ilgili araştırmalar yapılmıştır.

Türk Ocakları'nın kapanmasından bir yıl sonra açılan Halkevleri dokuz şubesi ile cumhuriyetin halka benimsetilmesi, milli birlik ve beraberliğin sağlanması adına önemli işler gerçekleştirmiştir. Milliyetçilik ideolojisinin işlendiği Halkevleri, ulusal değerleri ortaya çıkararak belirli bir Türk ülküsü yaratmak ve kültürel birliği sağlamak gibi vazifeleri üstlenmişlerdir.

Halkevleri Halkbilimi alanında derleme ağırlıklı çalışmalar yapmıştır. Bu doğrultuda Türk gelenek, görenek ve masalları araştırılmış; Ortaoyunu, Karagöz Ve Meddah gibi gölge oyunları ile Türk kültürünü yansıtan oyunlar sahnelenmiştir. Halk türküleri derlenmiş, ata sporlarımızın gençler arasında yaygınlaştırılması sağlanmıştır. Halka okuma yazma öğretilmiş, buldukları yöreye özgü uğraşlarla ilgili hem broşürler bastırılmış hem de kurslar açılarak dersler verilmiştir.

1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri ise doğrudan bir folklor çalışması yapmamasına karşın amatör düzeyde derlemeler yapmışlardır.

1950'lere kadar Atatürkçülük düşüncesi ile hareket edilirken bu tarihten sonra İslamcılık DP ile devlet politikasında daha etkin olmuştur. Halkevleri ve Köy Enstitüleri üzerinden Atatürkçülüğe karşı söylemler geliştirilmiş bunun sonucunda ise Halkevleri ve Köy Enstitüleri kapatılmıştır.

1960'ta kurulan Aydınlar Ocağı 2000'li yılların başına kadar devlet politikasında oldukça etkili olmuştur. Bu etki özellikle 1980 sonrası çok bariz bir şekilde kendini göstermiştir.

12 Eylül ile Türk toplumu yeni bir değişim ve dönüşüm sürecine girmişti. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde Aydınlar Ocağı ürünü olan Türk İslam Sentezi savı önemli rol oynamıştır.

12 Eylül'den sonra 1983'te yapılan seçimlerde başa gelen ANAP hükümeti, siyasal görüş yakınlığı sebebiyle Aydınlar Ocağı'nın ileri sürdüğü Türk İslam Sentezi ideolojisini devletin politikası haline dönüştürmüştür. Ayrıca Türk İslam Sentezi, içinde milliyetçiliği ve İslamcılığı barındırırken Atatürkçülüğü de görüşleri dâhiline almış ve böylece her kesimi kapsar olmuştur. Bu kapsayıcılığı sayesinde de devletin ideolojisi haline gelmiştir. Bunda Özal'ın Aydınlar Ocağı'nın doğal üyesi olarak görülmesinin yanı sıra ülkenin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel boşluk; Aydınlar Ocağı'nın, 12 Eylül'ü ülkenin kurtuluşu için yapılan bir müdahale olarak görmesi, söylemlerinde Atatürkçülüğe yer vermesi ve ordu ile iyi ilişkiler içinde olması etkili olmuştur. Bunun için ülkenin kurtuluşuna en yakın ideoloji olarak görülmüştür.

Ayrıca o dönemin liderleri üye olmasalar bile Aydınlar Ocağı'nın toplantılarına iştirak ediyorlardı. Türk İslam Sentezi'nin 1980 sonraki hâkimiyetinde ANAP'ın söylemleriyle desteklenmesi de etkili olmuştur.

Yukarıda bahsedilenlerden hareketle Atatürkçülük ile Türk İslam Sentezinin yansımalarının olduğu bir kültür politikası inşasından söz edilebilir. Öyle ki bu müdahaleler çoğu yerde doğrudan yapılmıştır. Genel politika dindar bir Türk milliyetçisi nesli yetiştirmek üzerine kuruluydu. Din, sosyal hayatın her alanına girmiş ve Atatürkçülük ile kamufle edilmiştir. Atatürkçülük ile İslamcılık aynı zeminde birleştirilmeye çalışılmış, her alanda Türklük ve İslamcılık vurgusu yapılmıştır. Bunların tümü Türk İslam Sentezi görüşü doğrultusunda uygulanmıştır.

Kültür ve eğitim hayatında önemli değişikliklere imza atmışlardır. Din ile ilgili kararlar alınırken Atatürkçülük ve laiklikle çatışmamasına ve laikliğin dinsizlik anlamına gelmediğinin anlatılmasına özellikle dikkat edilmiş, bu da sentezin ön plana çıkmasını sağlarken kendisini de kamufle etme imkânı bulmuştur.

1981 de "Milli Eğitim ve Din Eğitimi Semineri" toplanmış ve buradan hareketle din eğitimi devlet eliyle zorunlu hale getirilmiştir. Maddeci, pozitivist felsefeciler

felsefe kitaplarından atılmış, Türk kültürü ile İslam kültürü arasındaki benzerlikler sürekli vurgulanmıştır. Evrim Teorisi'ne karşı tepkiler geliştirilmiştir.

Darbe sonrası anayasa yapım sürecinde kurumların öneride bulunmasının yasak olmasına rağmen Aydınlar Ocağı taslak hazırlamış ve sunmuştur. Sunulan taslak dikkate alınmış ve yeni anayasa bu doğrultuda şekillenmiştir. Anayasa hazırlama komitesinde Aydınlar Ocağı'na mensup Yılmaz Altuğ, Şener Akyol gibi isimler de mevcuttu.

1990'lı yılların başında Aydınlar Ocağı'nın gücü azalmıştır. Bunda İslamcı fikirlerin Türk-İslam sentezi aracılığı ile resmi ideolojide yer alması dolayısıyla ordu ile olan ilişkilerin bozulması, Ocağın ANAP'la yakın ilişkiler içinde olması, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile komünizm tehlikesinin ortadan kalkması gibi nedenler etkili olmuştur.

1990'dan sonra Aydınlar Ocağı'nın yıpranması ve eski gücünü yitirmesi ülke siyasetine olan etkisini de azaltmıştır.

Genel itibariyle 1980 sonrası uygulanan kültür ve folklor politikası Türk İslam Sentezi savının etkisinde olmuş; İslamcılık, Türkçülük ve Atatürkçülük aynı zeminde birleştirilerek sunulmuştur. Ancak İslamcılık Türkçülükten daha ağır basmıştır. Atatürkçülük ise İslamcılığın kılıfı olarak kullanılmıştır. Yapılan çalışmalar genel itibariyle milli birlik ve bütünlüğü sağlamaya yönelik olmakla beraber milliyetçi söylemlerin yayıldığı çalışmalar olmuştur. Millilik her alanda ön plana çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

BORATAV, Korkut, Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002, İmge Kitabevi, İstanbul 2003.

COMTE, Auguste, Pozitivizmin İlmihali, Maarif Basımevi, İstanbul 1952.

COPEAUX, Etienne, Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2000.

ÇAĞLAR Derya, Hayali Komünizm, Berfin Yayınları, İstanbul 2008.

ÇAVDAR, Tevfik, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi. 3. Baskı, İmge Yayınları, . Ankara 2004.

ÇEÇEN, Anıl, Kültür ve Politika, Hil Yayınları, İstanbul 1984.

ÇEÇEN, Anıl, Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevi, Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul 2000.

ÇOBANOĞLU, Özkul, Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.

DURKHEİM, Emile, Dini Hayatın İlkel Biçimleri, Eskiyei Yayınları, Ankara 2011.

FIĞLALI, Etem Ruhi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Orta-3, MEB Yayınları, Ankara 1982.

FIRAT, Mustafa, Emperyalizm Kıskaçında Türk Eğitim Sistemi, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008.

FREUD, Sigmund, Cinsellik Üzerine, Alter Yayıncılık, Ankara 2012.

GÜVENÇ, Bozkurt, **ŞEYLA**, Gencay, **TEKELİ**, İlhan, **TURAN**, Şerafettin, Türk İslam Sentezi, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1991.

İNAN, Abdulkadir, Eski Türk Dini Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976.

İZBIRAK, Reşat, Liseler İçin Coğrafya Lise 1, İstanbul 1985

KAFKAS, İbrahim Gürşen, Yeniden Köy Enstitüleri, Arayış Yayın Ajansı, İstanbul 2008.

KARA, Adem, Halkevleri, 24 Saat Yayıncılık, Ankara 2006

KARAER, İbrahim, Türk Ocaklarının 90 Yıllık Yayın Faaliyetleri (1912-2002), Türk Yurdu Yayınları, Ankara 2002.

- MARX**, Karl – **ENGELS**, Friedrich, Din Üzerine, Sol Yayınları, Ankara 2008
- MORAN**, Berna, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3, İletişim Yayınları, İstanbul 1998.
- MORNİS**, Dr. Henry M., Yaratılış Modeli, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1985
- OĞUZ**, M. Öcal, **GÜRÇAYIR**, Selcan, Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2, “William R. Bascom, Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür”, Çeviri Nilgün Aytuzlar Geleneksel Yayıncılık, Ankara 2010.
- OĞUZ**, M. Öcal, **EKİCİ**, Metin, **AÇA**, Mehmet, **ARSLAN**, Mustafa, **DÜZGÜN**, Dilaver, **AKARPINAR**, R. Bahar, **ÖĞÜT EKER**, Gülin, **ERCAN**, Aktan Müge, **ÖZKAN**, Tuba, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara 2011.
- ONGUN**, Kenan, Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi, Değişim Yayınları, İstanbul 2008.
- ÖZDEMİR**, Sabri, Ortaokul ve Dengi Okullar İçin Din Bilgisi 1, MEB Yayınları, İstanbul 1982.
- ÖZTÜRKMEN**, Arzu, Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.
- TANÖR**, Bülent, Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri: 1789-1980, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.
- TEMUR**, Nezir, Folklor Ve İdeoloji, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2011.
- TİMUROĞLU**, Vecihi, Türk İslam Sentezi, Başak Yayınları, Ankara 1991.
- TUNÇ**, Cihad, Ortaokullar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 2. Sınıf, MEB Devlet Kitapları, İstanbul 1982.
- ULUSKAN**, Seda Bayındır, Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2010.
- UYSAL**, Mevlüt, **ALKAN**, Reşit, Ortaokullar İçin Ahlak Dersleri 2. Sınıf, MEB Yayınları, İstanbul 1981.
- ÜSTEL**, Füsün, İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği Türk Ocakları(1912–1931), İletişim Yayınları, İstanbul 1997.
- YALÇINTAŞ**, Nevzat, Din ve Vicdan Hürriyeti, Aydınlar Ocağı Yayınları, İstanbul 1991.
- YILDIRIM**, Dursun, Türk Bitiği, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

ZEYREK, Şerafettin, Türkiye’de Halkevleri ve Halk Odaları, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.

Tezler

AKÇAM Harun, Halk Kültürünün Yeniden İnşasında Denizli Halkevleri ve İnanç Dergisi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2012.

İNAN, Kemal, Türkiye’de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998.

KAYACAN, Derya, 1960 Askeri Darbesinin Üniversitelere Müdahalesi ve 147’ler Tasfiyesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013.

MANKA, Ayşe Gülçin, Halkla İlişkilerin İdeoloji Aşılama İşlevi “Örnek Olay: Halkevleri”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1997.

ÖZCAN, Fatma Yurttaş, Bir Aydın Hareketi Olarak Aydınlar Ocağı ve Türk Siyasetine Etkileri, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya 2011.

ÖZER, İsmail, Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2010.

Makale, Bildiri ve Tüzükler

ARTUN, Erman, “Halk Kültürü ve Folklorun Türk Kültüründeki Yerine Kültürel Değişim ve Gelişim Açısından Bakış”, <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/4.php>

CHP Beşinci Büyük Kurultay Zabıtları, Ankara 1939.

CHP Halkevleri Öğreneği (CHPHÖ), Recep Ulusuoğlu Basımevi, Ankara 1938.

CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942.

CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, Ankara 1943.

FENMEN, Nermin, Kurtuluştan 12 Eylül'e Yakın Tarihimize Kısa Bir Bakış, Odtülüler Bülteni'nin Eylül 2005 Sayısının Eki.

Halkevleri Genel Merkezi, Halkevleri Tüzüğü, 1988.

Halkevleri Temsil Şubelerinde Nasıl Bir Çalışma Tarzı Vardır, Ulus Halkevleri İlavesi, 19.2.1938.

[Http://www.turkocagi.org.tr/index.php/tarih/tuerk-oca-tarihi/3091-tuerk-ocaklarinn-ksa-tarihcesi-](http://www.turkocagi.org.tr/index.php/tarih/tuerk-oca-tarihi/3091-tuerk-ocaklarinn-ksa-tarihcesi-)

Milli Kültür, DPT Yayınları, Ankara 1984.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Evrim Teorisi Hakkında Rapor Özeti

YEĞİN, M. Münip ve Arkadaşları, Biyokimya, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No: 653, Tıp Fakültesi Yayınları No: 38.

Dergiler

ALPAGUT, Uğur, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Müzik Eğitiminin Yaygınlaştırılması”, Millî Folklor, 2013, Yıl: 25, Sayı: 97, s. 210-230.

BALIK, Macit, “Türk Romanında 12 Eylül Darbesi”, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 4 /II Winter 2009, s. 2373-2411.

ÖĞREN Neşet, ‘Halkevlerinin Gerçekleri’, Halkevleri Dergisi, Sayı: 26, Ankara 1968, s. 19

ÖZCELİK, Pınar Kaya, 12 Eylülü Anlamak, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2002, Cilt:66, Sayı:1, s. 74-93

ÖZTÜRK, Şinasi, **NAS**, Fethi, **İÇÖZ**, Ergün, 24 Ocak Kararları Neoliberal Politikalar ve Türkiye Tarımı, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, ½, s. 15-32.

UTLEY, Francis Le, Çeviri: **SALTIK ÖZKAN**, Tuba, Folklorun Tanımı, Millî Folklor, 2005, Yıl 17, Sayı 65, s. 130-136

Yeni Gündem, Yıl 3, Sayı 51,

ÖZGEÇMİŞ

1987 Kars ili Akyaka ilçesine bağlı Yerlikavak köyünde doğdu.

1999 Kars Atatürk PİO'yu bitirdi.

2005 Kars İMKB Akyaka Lisesi'ni tamamladı.

2010 Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun oldu.

2010 Kars Merkez Subatan Ortaokulu'nda Türkçe Öğretmenliğine atandı.

2011 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans sınavını kazandı.